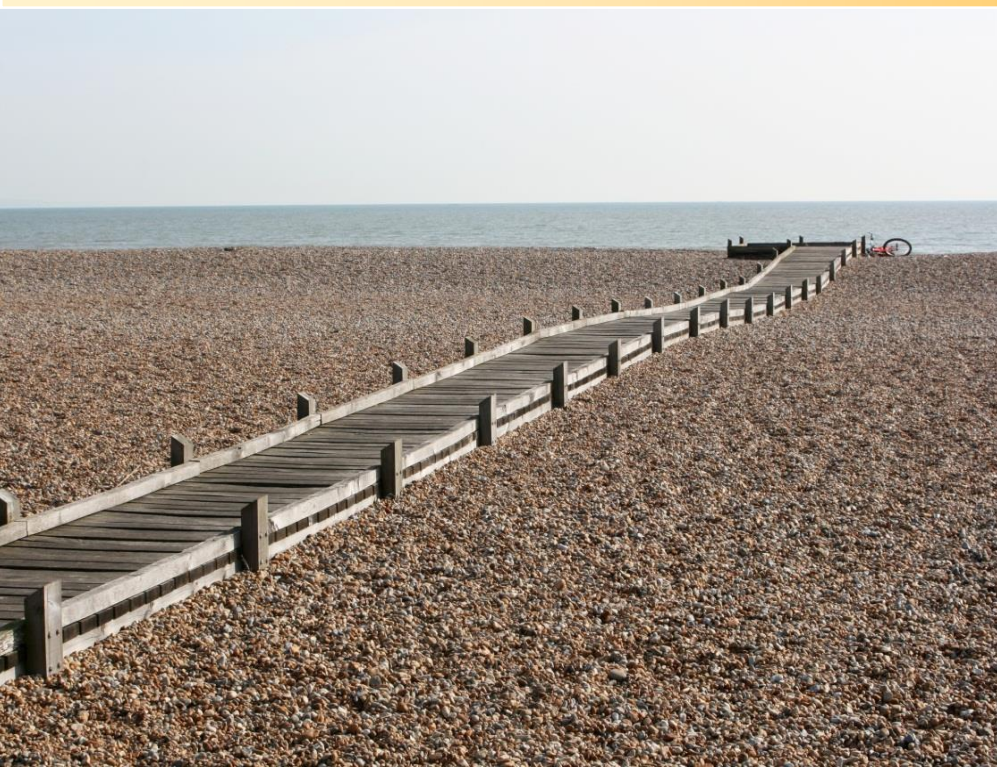

EIERSKAPSFORVALTNING

EIGERSUND KOMMUNE
MAI 2016

INNHold

Denne rapportens målgrupper er kontrollutvalget, andre folkevalgte, eierrepresentanter, styrerepresentanter og administrasjonen i kommunen. Rapporten er et offentlig dokument og skal være tilgjengelig også for media og andre interesserte.

Behovene varierer, men her er en leserveiledning med to nivåer for hvor dypt rapporten kan behandles:

1. Innholdsfortegnelsen, sammendraget og høringsuttalelser
2. Hovedrapporten med innledning, faktabeskrivelse med vurderinger og anbefalinger, samt vedlegg

Innhold	3
Sammendrag	4
Høringsuttalelser	9
Rapporten	10
1 Innledning	11
1.1 Formål og problemstillinger	11
1.2 Kontrollkriterier og metode	11
2 Faktabeskrivelse og vurderinger	12
2.1 Kommunens selskaper	12
2.2 Kommunens eierskapspolitikk.....	17
2.3 Kommunens regler ved oppfølging av selskaper	22
2.4 Kommunens rutiner ved oppfølging av selskaper	25
2.5 Eierrepresentantenes oppfølging av selskaper	26
2.6 Kommunens styrerepresentanter.....	30
2.7 Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte om eierstyring	32
Vedlegg	33

SAMMENDRAG

Hovedbudskap

Kommunens eierskapsmelding har nå blitt 6 år gammel. Kommunen avventer ny eierskapsmelding til etter at den her foreliggende rapporten om eierskapsforvaltning er ferdigstilt. Vi har ellers noen anbefalinger ut fra funn som er avdekket ved kommunens eierskap.

Kommunens eierskap (selskaper)

Kommunen er direkte eier i 15 selskaper. De fleste er aksjeselskaper (5 selskaper) og interkommunale selskaper (4 selskaper). Formålene spenner over flere typer virksomheter, men de er primært regionalrettet. Kommunen er også med i 5 samvirkeforetak. I tillegg er kommunen med i en rekke foreninger og stiftelser. Foreninger og stiftelser er selveide, og eierstyring kan da i prinsippet ikke foretas.

Rapporten tar i hovedsak for seg aksjeselskaper og interkommunale selskaper kommunen har direkte eierandeler i, og eierrepresentantenes oppfølging av selskapene. Kommunen har eierinteresser i andre selskapsformer (6 selskaper), men dette er selskaper med mange eiere/deltakere og som ikke produserer viktige kommunale tjenester. Samvirkeforetakene har forskjellige typer eiere og kommunens eierandeler er svært små.

Det er de valgte eierrepresentantene som skal ivareta kommunens eierinteresser gjennom deltakelsen i selskapenes eierorgan. I styrene skal det løses oppgaver til beste for selskapenes utvikling og i samsvar med eiernes krav.

Det er i perioden 2004-2015 utført selskapskontroller (med forvaltningsrevisjon) i 7 av kommunens selskaper. For Dalane Miljøverk IKS og Lyse AS har det vært to selskapskontroller i perioden. Vi har i vedlegg tatt med en oversikt over utførte selskapskontroller.

Våre funn er følgende:

Kommunens eierskapsmelding (2010)

Innholdet i kommunens eierskapsmelding anses som et godt dokument for kommunens eierstyring. Det er i tråd med KS sin anbefaling om utarbeidelse av eierskapsmeldinger.

Kommunens eierskapsmelding har nå blitt rundt 6 år gammel. Det var tidligere ikke bestemt noe om hvor ofte kommunen skal utarbeide en eierskapsmelding, men kommunestyrets vedtak i april 2016 sier at det skal utarbeides en årlig eierskapsmelding. Iht. KS sin anbefaling om utarbeidelse av eierskapsmeldinger bør kommunestyrene hvert år fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper.

Andre kommuner har gjerne valgt en tidshorisont på fire år (én gang i valgperioden) for eierskapspolitikken for at kommunen sin rolle som strategisk og langsiktig eier blir ivare tatt på en god måte. Kommuner som legger opp til å revidere sin eierskapspolitikk én gang i valgperioden, har som regel også bestemt at det ved spesielle situasjoner vil kunne være behov for en hyppigere revidering. Vi anser i så fall at kommunenes praksis ligger innenfor KS sin anbefaling.

Vi ser for oss at Eigersund sitt vedtak om årlig eierskapsmelding tilpasses en tilnærming som nevnt ovenfor. Det anses ikke hensiktsmessig med en fullstendig gjennomgang av hele eierskapspolitikken hvert år. Vi tar ellers med at eierskapsmeldingen er vanskelig tilgjengelig. Den fremgår ikke på kommunens nettsider og kan heller ikke søkes frem der.

Har kommunen etablert tydelige føringer for sitt eierskap (selskaper)?

Føringer gjelder kommunens eierstrategier som skal ivaretas av kommunens eier- og styrerepresentanter i selskapene. Det er for alle selskaper etablert tydelige føringer på et overordnet nivå (kommunens overordnede eierstrategier). For enkelte selskaper (tre selskaper) er det også etablert tydelige føringer på et detaljert nivå (selskaps spesifikke eierstrategier).

Kommunens overordnede eierstrategier er gjeldende for kommunens eier- og styrerepresentanter, som forutsettes å være kjent med disse. Eierstrategiene er en del av kommunens eierskapsmelding. På denne måten er de blitt gjort kjent for hele det politiske miljøet. Men kommunens eierskapsmelding er fra 2010 og kjennskapet til denne kan derfor være begrenset.

Kommunens overordnede eierstrategier anses for å være allmenngyldige. De er utarbeidet med utgangspunkt i statens eierstrategier og flere andre kommuner har lignende prinsipper for eierskapet. Med unntak for det som gjelder «Vurdering av valg av styrerepresentanter», inneholder ikke eierskapsmeldingen noe om KS Eierforum sine anbefalinger. Vi anser det viktig at kommunen tar stilling til i hvilken grad den vil følge alle KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll.

Det er foreløpig utarbeidet selskaps spesifikke eierstrategier for tre selskaper. Dette er Lyse AS (2011), Rogaland Revisjon IKS (2012) og Dalane Energi IKS (2012). Disse eierstrategiene er i utgangspunktet felles for de kommunale eierne ved at det utarbeides et forslag til felles eierstrategier. Ved den politiske behandlingen i kommunene, kan det imidlertid komme enkelte endringer/tillegg. Vi tar også med at det er utarbeidet eierstrategi for Eigersund Næring og Havn KF (2014). Men kommunale foretak er en del av kommunen som rettssubjekt, og er formelt sett utenfor rekkevidden av selskapskontroll iht. lovreglene.

Har kommunen etablert hensiktsmessige regler og rutiner for eierskapsoppfølgingen, herunder føringer og rapporteringer mellom kommunestyret og eierrepresentantene?

Kommunens regler anses i hovedsak gode. Vi har imidlertid en del anmerkninger til både regler og rutiner.

Regler for eierstyringen

I kommunens eierskapsmelding er det tatt med kjøreregler for eierstyringen. Dette er benevnt «arbeidsformene for politisk og administrativ utøvelse av eierrollen».

I kommunens kjøreregler fremgår det hvordan politiske avklaringer skal foretas i forkant av møter i selskapene. Ordfører, formannskapet og rådmann har her sentrale roller. I større saker kan eierrepresentantene instrueres av formannskapet eller kommunestyret.

Reglene legger grunnlag for en god eierstyring. Det er klare og tydelige regler for hvordan politiske avklaringer skal foretas i forkant av eiermøter i selskapene og for eventuell instruering av eierrepresentantene. På denne måten avklares det på forhånd hva som er kommunens standpunkt i store saker og generelt ellers. Sakene skal deretter behandles av alle eierne ved møter i det formelle eierorganet (generalforsamlingen/representantskapet).

Vi ser det som hensiktsmessig at kommunen skiller behandlingen av eierskapsmeldingen og selve selskapsrapporteringen. Et slikt skille mellom politisk behandling av eierskapspolitikken og rapportering av selskapene legger til rette for en grundigere politisk behandling av eierskapspolitikken, herunder en nærmere vurdering av i hvilken grad kommunen skal gå ut av/inn i selskaper. Flere kommuner har valgt å foreta dette skillet.

Vi ser ellers for oss at det årlig rapporteres til kommunestyret om interkommunale selskaper og de mest sentrale aksjeselskaper. Det kan også være hensiktsmessig med et årlig fast eiermøte i kommunestyret hvor det tas stilling til om det er spesielle situasjoner som gir behov for en revidering av kommunens eierskapspolitikk. Samtidig kan det kort rapporteres om kommunens viktigste selskaper.

Kontaktmøtene til kommunestyret er et viktig element i den politiske eieroppfølgingen. Møtene bør avholdes i en periode hvor kommunen kan fange opp de mest sentrale elementene som vil inngå i selskapenes årsberetninger/-regnskap. Dette gir kommunen anledning til å utøve et aktivt eierskap gjennom å forberede og melde inn aktuelle saker for behandling i eierorganene. Selskapene bør minimum være representert ved styreleder og daglig leder på kontaktmøtene.

Rutiner for eierstyringen

Rutiner for eierstyringen gjelder det praktiske arbeidet rundt eierskapsforvaltningen.

Det er ikke noen bestemt person hos administrasjonen/rådmannen som har oppgaven med den administrative eierskapsforvaltningen. Vi anser at det er viktig at slik person utpekes. Vedkommende blir da en ressursperson for kommunens eier- og styrerepresentanter i selskapene. Det er heller ingen informasjon om kommunens eierskapsforvaltning på kommunens nettsider. Utlegging av slike opplysninger anses nyttig. De vil gi en oversikt over kommunens eierskapsforvaltning og selskaper, som vil være lett tilgjengelig for offentligheten og kommunens representanter i selskapene.

Kommunens arkiveringsrutiner sørger for at all mottatt dokumentasjon knyttet til kommunens eierskap i de ulike selskapene blir arkivert/ivaretatt i ordnede former. De kan dermed deles internt i organisasjonen på en effektiv måte. Det er imidlertid slik at kommunen ikke mottar alle eierskaps sakene sentralt. Vi ser ellers for oss at kommunen retter opp selskapsnotene ved neste årsregnskap. Selskapsnotene inneholdt noen feil og mangler.

Kommunens eierrepresentanter

KS anbefaler som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet til selskapene. Denne anbefalingen følges av Eigersund ettersom det i all hovedsak er ordfører som er kommunens eierrepresentant. Dersom formålet med et selskap er rene driftsoppgaver, er det likevel ingen ting i veien for at administrasjonen sitter i eierorganet.

Det tas også med at flere eierrepresentanter fra samme kommune i et selskap ikke er nødvendig. Dette er tilfellet ved Dalane Miljøverk IKS og Dalane Energi IKS. Kommunene kan sikre seg den samme eierstyringen ved én representant. Dette må da fremgå av selskapsavtalen. Men Dalane Energi IKS blir nå omdannet til et aksjeselskap (AS) og hvor det da bare blir en eierrepresentant (*les ordfører*).

Eierrepresentantene er - med unntak for Dalane Kystutvikling AS - ikke styremedlem i samme selskap. En unngår da eventuelle rolleblandinger/habilitetskonflikter. For interkommunale selskaper er det her også et forbud i lovreglene, mens det for aksjeselskaper ikke er et tilsvarende forbud i lovreglene. Eier- og styrerepresentanten i Dalane Kystutvikling AS må således være bevisst på mulige rolleblandinger/habilitetskonflikter dette kan skape.

Forvaltes kommunens eierskap i tråd med de etablerte regler?

Kommunens forvaltning av eierskapet (selskaper) er i tråd med de etablerte regler.

Vi har ikke svar fra andre eierrepresentanter enn ordfører, men i Eigersund er det i all hovedsak ordfører som er kommunens eierrepresentant. Ordfører er naturlig nok godt kjent med kommunens overordnede eierstrategier og kjøreregler i eierstyringen.

Opplæring av og informasjon til folkevalgte om eierstyring mv.

Kommunen mangler tiltak for opplæring og informasjon om eierstyring og selskapsledelse til folkevalgte i kommunen. Det er viktig at de folkevalgte får innsikt i de ulike roller en innehar, både som folkevalgt og som styremedlem og eierrepresentant. Opplæringen bør være i tråd med KS sin anbefaling om obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte.

Vi gir følgende anbefalinger

- Kommunen bør foreta en jevnlig rullering av sin eierskapsmelding. Dette kan gjerne være én gang i valgperioden.
- Eierskapsmeldingen bør være enkelt tilgjengelig på kommunens nettsider.
- Kommunen bør nøye vurdere i hvilken grad den vil følge KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll. Dette kan gjerne være en del av eierskapsmeldingen.
- Kommunen bør vurdere å skille mellom behandlingen av eierskapsmeldingen og selve selskapsrapporteringen.
- Det bør være en årlig rapportering til kommunestyret om interkommunale selskaper og de mest sentrale aksjeselskaper.
- Kommunen bør vurdere et årlig fast Eiermøte i kommunestyret. Selskapsrapporteringen kan da tas med her.
- Kommunen bør utpeke en bestemt person hos administrasjonen/rådmannen som har oppgaven med den administrative eierskapsforvaltningen.
- Kommunen bør legge ut informasjon om kommunens eierskapsforvaltning på kommunens nettsider.
- Kommunen bør sørge for at alle eierskapsaker også sendes og mottas kommunen sentralt.
- Kommunen bør alltid utpeke forskjellige personer som eier- og styrerepresentant i samme selskap. Dette er viktig for å unngå mulige rolleblandinger/habilitetskonflikter mellom eier- og styrerollen.
- Kommunen bør iverksette tiltak for opplæring og informasjon om eierstyring og selskapsledelse til folkevalgte i kommunen.

HØRINGSUTTALELSER

Vi mottok rådmannens kommentarer 25.05.16

Rådmannen har med interesse lest rapporten Eierskapsforvaltning. En viser videre til at Eigersund kommune eier andeler i flere selskapet. Disse selskapene har både en verdi og en viktig funksjon. Slik sett kunne rapporten gått mer i detalj på det enkelte selskap og eierstyringen i disse. En viser videre til at det pågår prosesser rundt selskapene Eigersund kommune eier andeler i løpende. Kan her trekke frem spesielt omdanningen av Dalane energi IKS til Dalane Energi AS. Dette er prosesser som involverer eierne i stor grad og som også er en form for eierstyring – med politiske vedtak.

Rapporten peker på anbefalinger. I hovedtrekk er rådmannen enig i disse punktene og vil arbeide videre med dette i forbindelse med utarbeidelse av ny – eventuelt nye – eierskapsmelding/meldinger.

Rådmannen mener at fremlagt rapport er et «verktøy» som kan brukes på en konstruktiv måte i kommende prosesser.

RAPPORTEN

1 INNLEDNING

1.1 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER

Formålet med eierskapskontrollen er å se på hvordan kommunens eierinteresser i selskaper utøves, og om utøvingen er i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Det ses på hvordan eierstyringen er forankret og hvordan det enkelte eierskap (selskap) følges opp rent praktisk.

Iht. kontrollutvalgets bestilling skal følgende problemstillinger besvares:

- Har kommunen etablert tydelige føringer for sine eierskap (selskaper)?
- Har kommunen etablert hensiktsmessige regler og rutiner for eierskapsoppfølgingen, herunder føringer og rapporteringer mellom kommunestyret og eierrepresentantene?
- Forvaltes kommunens eierskap i tråd med de etablerte regler?
- Hvordan utøves rent praktisk eierskapet gjennom kommunens valgte representanter i generalforsamlingen, representantskapet og bedriftsforsamlingen?¹

Bakgrunnen for selskapskontrollen er kommunens plan for selskapskontroll som prioriterer en obligatorisk eierskapskontroll. Slik eierskapskontroll følger av kommunelovens § 77.5.

1.2 KONTROLLKRITERIER OG METODE

Kontrollkriterier er elementer som inneholder krav eller forventninger, og som vi bruker for å vurdere funnene i våre undersøkelser. Kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks. lovverk og politiske vedtak.

Ved denne eierskapskontrollen er det tatt utgangspunkt i følgende kilder:

- Kommunens saker og vedtak om eierskap og eierstrategier, herunder:
 - Kommunens eierskapsmelding
 - Kommunens overordnede eierstrategier
 - Arbeidsformene for politisk og administrativ utøvelse av eierrollen
- KS Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

Metodisk er det benyttet intervjuer, spørreskjemaer og dokumentgransking. En nærmere omtale av kontrollkriterier, metode og kildehenvisninger ligger i rapportens [vedlegg](#). Vår samlede vurdering er at metodebruk og kildetilfang har gitt et tilstrekkelig grunnlag til å besvare kontrollens formål og de problemstillinger kontrollutvalget vedtok.

¹ Dette er en deskriptiv (beskrivende) problemstilling og omfatter både de etablerte regler og rutiner samt forvaltningen av eierskapet. Den besvares derfor innenfor problemstilling nr. 2 og 3. Det kan likevel spesielt vises til punkt 2.5.

2 FAKTABESKRIVELSE OG VURDERINGER

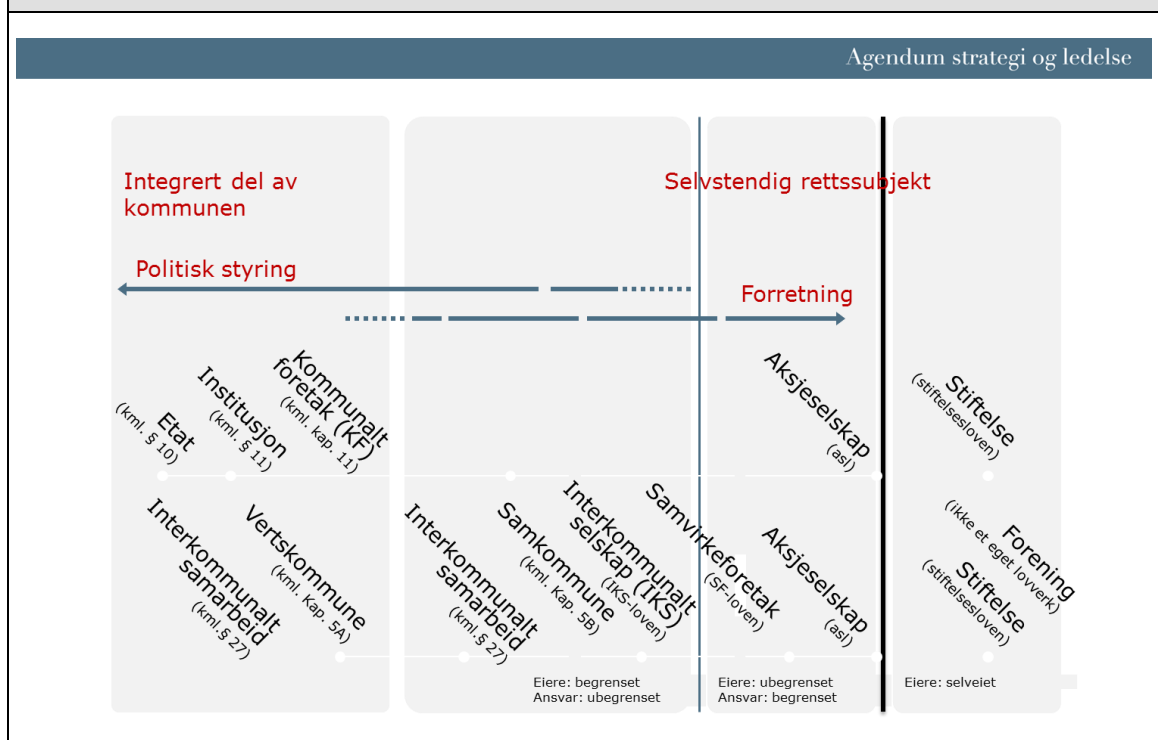
2.1 KOMMUNENS SELSKAPER

Rapporten tar i *hovedsak* for seg aksjeselskaper og interkommunale selskaper kommunen har direkte eierandeler i, og eierrepresentantenes oppfølging av selskapene. Dette utgjør 9 selskaper. Kommunen har eierinteresser i andre selskapsformer (6 selskaper), men dette er selskaper med mange eiere/deltakere og som ikke produserer viktige kommunale tjenester.²

2.1.1 KORT OM SELSKAPSFORMER

Nedenfor har vi tatt med en figur som viser hvordan kommunen kan velge å organisere sin egen virksomhet. Organiseringen øverst gjelder kommunen som «eneeier», mens organiseringen nederst omfatter flere eierkommuner eller andre eiere. Muligheten til eierstyring er sterkest til venstre i figuren, for så å falle bortover.

Figur 1 Kommunal virksomhetsorganisering
Kilde: Agendum strategi og ledelse AS (redigert)

Etat/avdeling e.l. og institusjon er virksomheter i selve kommunen. Etat/avdeling e.l. er den vanlige organiseringen i en kommune (og følger av kommunelovens § 10). Institusjon er en kommunal enhet organisert med eget styre (iht. kommunelovens § 11). Sli-

² Dalane Friluftsråd IS, Biblioteksentralen SA, Landbrukssenteret Helleland SA, Opplæringskontoret i Dalane SA, Varden Barnehage SA og Raketten Barnehage SA. Opplæringskontoret og barnehagene utfører for øvrig viktige kommunale oppgaver. Samvirkeforetakene (SA) har imidlertid forskjellige typer eiere og kommunens eierandeler er svært små.

ke enheter er av mer samfunnsmessig karakter (eksempelvis skole, helseinstitusjon o.l.). Etablering av kommunale foretak (KF)³ er en beslutning om hvordan kommunen vil organisere sin egen virksomhet og tjenesteproduksjon på. Formålet med etableringen kan være begrunnet i særlovgivning eller ønsket om å skille ut utførerleddet.

Aksjeselskapsformen kan anses godt tilpasset for virksomheter som opererer i et marked med risiko- og konkurranseeksponering. IKS-formen kan anses godt tilpasset for virksomheter som håndterer kommunale oppgaver i egenregi for eierne (deltakerne) og hvor det ellers ikke er aktuelt med fortjeneste/utbytte (typisk virksomheter som driver med kultur, idrett eller under selvkostregimet). Slike selskap opprettes gjerne når dette gir en effektivitet i kommunenes tjenesteproduksjon. Dersom det drives næring med fortjeneste/utbyttemuligheter i et IKS, vil dette ofte være skilt ut i heleide datterselskaper som er aksjeselskaper. Interkommunalt samarbeid gjelder selskaper til løsning av felles kommunale oppgaver. Dette står to steder i figuren. Dette skyldes at samarbeidet både kan være en del av kommunen eller et eget juridisk selskap (IS). Hvorvidt et interkommunalt samarbeid er et eget juridisk selskap, avhenger av selskaps selvstendighet i forhold til kommunene.

Samvirkeforetak, samkommune og vertskommune er egne organisasjonsformer. Samvirkeforetak er eid og styrt av medlemmene som har nytte av den virksomhet som drives. Det er særlig utbredt innen detaljhandel, landbruk, bolig og fiskeri, men har vært lite brukt av kommunene. Samkommune er et forpliktende samarbeid inngått mellom to eller flere kommuner for å løse felles oppgaver. Det er nesten ingen kommuner organisert som samkommune. Organisasjonsformen er på veg ut. Dette skyldes arbeidet med kommunereformen hvor kommunesammenslåing anses som et bedre alternativ enn samkommune. Vertskommune går ut på at flere kommuner overlater til en bestemt kommune – vertskommune – å utføre oppgaver for disse kommunene. Vertskommune er en del av kommunen.

Opprettelsen av foreninger og stiftelser har ett eller flere bestemte formål. Dette kan være av humanitær, sosial, økonomisk eller annen art.

2.1.2 OVERSIKT OVER KOMMUNENS SELSKAPER

Kommunen er direkte eier i 15 selskaper. De fleste er aksjeselskaper (5 selskaper) og interkommunale selskaper (4 selskaper). Vår kontroll omfatter primært eieroppfølgingen av disse selskapene.

³ Kommunalt foretak er en organisasjonsform som er utformet med tanke på organisering av mer forretningspreget virksomhet, men hvor det allikevel er et ønske om å knytte virksomheten tettere opp til de sentrale kommunale organene. Kommunalt foretak avløste i sin tid den gamle organisasjonsformen kommunal bedrift i kommuneloven § 11.

KOMMUNENS DIREKTE EIERSKAP I AKSJE- OG INTERKOMMUNALE SELSKAPER

Tabell 1 Oversikt over kommunens aksje- og interkommunale selskaper (direkte eierskap)

Selskaper	Eierandel
Aksjeselskaper	
Uninor AS	63,75 %
Dalane Kystutvikling AS	13,70 %
Magma Geopark AS	10,43 %
Lyse AS	2,95 %
Filmparken AS	-
Interkommunale selskaper	
Dalane Miljøverk IKS	68,50 %
Dalane Energi IKS	61,15 %
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS	5,16 %
Rogaland Revisjon IKS	3,79 %

I vedlegg er det en nærmere oversikt over selskapene. Dette omfatter selskapenes driftsinntekter og driftsresultater og kommunens bokførte verdi for selskapene. Det er også tatt med det vedtektsfestede formålet til viktige selskaper (herunder selskaper hvor kommunen har større eierandeler).

I tillegg er kommunen involvert i interkommunale samarbeid, samvirkeforetak, foreninger og stiftelser. I vedlegg er det tatt med en oversikt over disse selskapene.

Dalane Energi IKS er under omdanning til aksjeselskap (AS) og hvor det vil utarbeides aksjonæravtale. Spørsmålet om omdanning var også oppe for noen år siden, men hvor ikke alle eierne ble enige om det. Uninor AS fikk for noen år siden tilført kapital fra eierkommunene og hvor de private eierne også ble løst ut.

Selskapenes formål

Selskapenes formål er nedtegnet i formålsparagrafene i vedtektene/selskapsavtalene og er felles for eierne. Formålene spenner over flere typer virksomheter, men de er primært regionalrettet. Av formålene kan det spesielt nevnes arbeidsmarked, energi og renovasjon.

SELSKAPSKONTROLLER

Det er i perioden 2004-2015 utført selskapskontroller (med forvaltningsrevisjon) i 7 av kommunens selskaper. For Dalane Miljøverk IKS og Lyse AS har det vært to selskapskontroller i perioden. Vi har i vedlegg tatt med en oversikt over utførte selskapskontroller.

Selskapskontroll (med forvaltningsrevisjon) kan bare foretas av heleide selskaper. Det er innsynsrett for revisor i heleide selskaper iht. kommuneloven § 80. Heleide selskaper er her aksjeselskaper eid kun av (fylkes)kommuner, interkommunale selskaper (IKS'er) og interkommunale samarbeid (IS'er). I deleide selskaper vil det også være andre typer eiere (eksempelvis private eller staten). I deleide selskaper kan det ikke kreves innsyn etter lovreglene. I slike tilfeller må selskapskontrollen/forvaltningsrevisjonen basere seg på innsyn i åpne kilder (offentlig informasjon) og den informa-

sjon som måtte ligge i morselskapet. Alternativt på et utvidet innsyn etter særskilt avtale med de øvrige eierne. Innsynsrett kan en sjelden gang være vedtektsfestet.

KOMMUNENS INDIREKTE EIERSKAP (DATTERSELSKAPER MV.)

Kommunen har indirekte eierskap i mange selskaper. Indirekte eierskap er når kommunens selskaper har eierandeler i andre selskaper (datterselskaper, datterdatterselskaper, tilknyttede selskaper etc.).⁴ I tillegg kan selskapene ha eierandeler i hverandre og kommunen vil derfor også kunne ha et visst indirekte eierskap på den måten.

Det er særlig Lyse AS som har datterselskaper mv. Eierorganet i datterselskaper vil ofte være styret i morselskapet. Dette vil alltid være tilfellet i heleide datterselskaper. Styret i morselskapet står da for eieroppfølgingen.

Vi har ikke ved denne rapporten sett nærmere på det indirekte eierskapet. I forbindelse med våre kontroller av eierskapsforvaltningen i Stavanger og Sandnes, ble det imidlertid sett på dette for en del selskaper (herunder Lyse AS). Kort oppsummert er det i all hovedsak deler av driften som er plassert i datterselskaper mv. Eieroppfølgingen av disse selskapene vil derfor i mindre grad omfatte politiske saker.

KOMMUNALE FORETAK

Kommunale foretak er en del av kommunen som rettssubjekt, og er formelt sett utenfor rekkevidden av selskapskontroll iht. lovreglene. Ved kommunale foretak vil kontrollutvalget ha samme ansvar og myndighet som overfor andre deler av kommunens egen forvaltning. Hele kommunestyret utgjør eierorganet for kommunale foretak. Foretakenes styrer er følgelig direkte underordnet kommunestyret. Dette kan skape visse habilitetskonflikter i den grad styremedlemmene også er kommunestyremedlemmer.

Eigersund har ett kommunalt foretak. Dette er Eigersund Næring og Havn KF. Foretakets formål er å sikre kommunen et konkurransedyktig, miljøvennlig og samlet næringsarbeid. I dette ligger også ansvaret for å utvikle satsingen mot turisme og tomteutvikling både til bolig og næring. Foretaket skal arbeide for å bidra til boligbygging innenfor alle deler av kommunen. Foretaket har også til formål å stå for forvaltning og utvikling av kommunens sjøområder i henhold til Havne- og Farvannsloven.

Eigersund kommune har sett det hensiktsmessig å rendyrke «eierrollen» overfor sitt kommunale foretak. Forslag til eierstrategi for foretaket ble behandlet og vedtatt av kommunestyret i september 2014. Vi har i vedlegg tatt med saksfremlegget og kommunestyrets vedtak.

⁴ Datterselskaper og datterdatterselskaper er selskaper som er over 50 % eid/kontrollert av et annet selskap (morselskapet). Det vises til aksjelovens § 1-3. Som tilknyttet selskap regnes selskap hvor morselskapet har betydelig innflytelse. Betydelig innflytelse anses normalt å foreligge når morselskapet eier/kontrollerer minst 20 % av aksjene. Det vises til regnskapslovens § 1-4.

FORENINGER OG STIFTELSE

Foreninger og stiftelser er selveide, og eierstyring kan derfor i prinsippet ikke foretas.⁵ Begrepet «foreninger» omfatter mange forskjellige typer av sammenslutninger. Felles for dem alle er at det ikke er ett lovverk som regulerer «foreningsretten» eller de juridiske spørsmål knyttet til slike foreninger. Foreninger har medlemmer som har demokratiske rettigheter knyttet til forvaltningen av foreningen. Sammen utgjør medlemmene årsmøtet, som er foreningens øverste organ. En forening har ikke grunnlag i en formuesverdi, men i et formål som medlemmene har sluttet seg sammen for å fremme. For stiftelser er det utarbeidet ett eget lovverk.⁶ I stiftelseslovens § 7 er det bestemmelser om stiftelsestilsyn, som skal føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og stiftelsesloven. Styret er øverste organ. Det er ikke noe årsmøte e.l. I vedtektene kan det bestemmes at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder, jf. stiftelseslovens § 36. Her står det bl.a. at disse organene kan få tildelt myndighet til å velge/avsette styremedlemmer, føre tilsyn eller beslutte gransking av stiftelsen. Kommunen rår ikke over formuesverdien i stiftelsen.

Administrasjonen/rådmannen kjenner ikke til at det er vedtaksført innsynsmuligheter i foreninger og stiftelser, eksempelvis ved kommunale tilskudd. Men Eigersund kommune er i liten grad involvert i stiftelser og foreninger.

FORMÅLET MED SELSKAPSDANNELSEN OG VALG AV SELSKAPSFORM

De fleste kommunale selskapsdannelser er et resultat av en fellessatsing av kommunene. Ofte vil det ligge flere motiver til grunn for at kommunene etablerer et foretak eller selskap, eller går inn som medeier eller deltaker sammen med andre. Eigersund kommune har pr. i dag ingen eierandeler i selskaper som er rent finansielt motivert. Eierandelene i Lyse AS og Dalane Energi IKS kan kategoriseres som både finansielt- og samfunnsøkonomisk motivert. Alle selskapene hvor kommunen har eierandeler, har flere eiere. Selskapenes formål (nedtegnet i vedtekter / selskapsavtaler) er felles for alle eierne.

Motiver for kommunens eierskap i det enkelte selskap (selskapsdannelsen) og valg av selskapsform fremkommer av saksutredningene som i sin tid ble utarbeidet. Det samme gjelder kommunens motiver for å gå inn på eiersiden i eksisterende selskaper. Dette siste vil kunne være aktuelt fra tid til annen. Eierne står ganske fritt i valg av selskapsform. Aksjeselskapsformen er imidlertid lovkrav/anbefaling for en rekke typer virksomheter (energiproduksjon, arbeidsmarkedsbedrifter og bompengeselskaper).

⁵ Jf. artikkel i Kommunerevisoren nr. 3/2006 av Jostein Selle i KR. Et utdrag fra artikkelen er tatt med i vedlegg.

⁶ En stiftelse kan være en alminnelig stiftelse eller en næringsdrivende stiftelse. Næringsdrivende stiftelser har næringsvirksomhet som formål eller driver med næringsvirksomhet direkte eller indirekte, jf. stiftelseslovens § 4. Et legat er ikke så ulikt en stiftelse, men det er ikke noen selskapsform. Et legat har som formål å tildele midler fra en pengegave til personer som oppfyller bestemte kriterier.

Selskapsdannelsene begrunnes gjerne i fem ulike motiver. Vi har listet disse opp i tabellen nedenunder. Motivene for etableringen av selskaper er imidlertid ofte sammen-
satte.

Tabell 2 Generelt - Motiver for eierskap

Motiver for eierskap (kommunale selskaper):

- Finansielt motivert (økonomisk utbytte/reduert økonomisk risiko)
- Effektivisering av tjenesteproduksjonen (fellesløsninger)
- Samfunnsøkonomisk motivert (samfunnsøkonomiske resultater)
- Politisk motivert (posisjonere kommunen/regionen)
- Regionalpolitisk motivert (posisjonere regionen)

Etablering av datterselskaper

Datterselskap etableres gjerne som følge av at en ønsker å skille ut spesifiserte deler av virksomheten, hvor oppfølging med egne regnskaper og rapporteringer anses hensiktsmessig. Et annet forhold er at dette også skal motvirke kryssubsidiering. I tillegg kan det være risikomessige og skattemessige grunner. Oppretting av datterselskap foretas av morselskapet, men må være hjemlet/tillatt iht. vedtekter/selskapsavtaler. Dette trenger ikke å framgå direkte. Det kan formuleres som at selskapet kan delta/investere i andre samarbeidspartnere/selskaper som har tilknytning til formålet. Eierne i morselskapet vil normalt ikke godkjenne selve opprettingen.

2.2 KOMMUNENS EIERSKAPSPOLITIKK

Eierskapspolitikken skal gi en samlet oversikt over kommunens eierinteresser og elementene i eierskapspolitikken, og skal inneholde dokument som er knyttet til utøvelsen av eierskapet. Målsettingen er å øke kunnskapen om kommunen sin rolle som eier og rammen for styring og kontroll av virksomheten i selskapene. Eierskapspolitikken skal kunne brukes som et oppslagsverk i det løpende arbeidet med eierskap.

Eierstyring innebærer at eier av selskapet fokuserer på rollen som (offentlig) eier, og betydningen av å utøve en aktiv og langsiktig eierstrategi. Ved å sette klare mål for hensikten med eierskapet, gis styret tydelige styringssignaler. Aktiv og langsiktig eierstyring, med klart uttrykte forventninger om resultatoppnåelse og ambisjoner, krever at kommunen har definerte prinsipper for godt eierskap. I kommuner handler god eierstyring om å klargjøre rolledelingen mellom administrasjonen og de folkevalgte (som representerer eierne/skattebetalerne).

KOMMUNENS FORVENTNINGER TIL SELSKAPENE

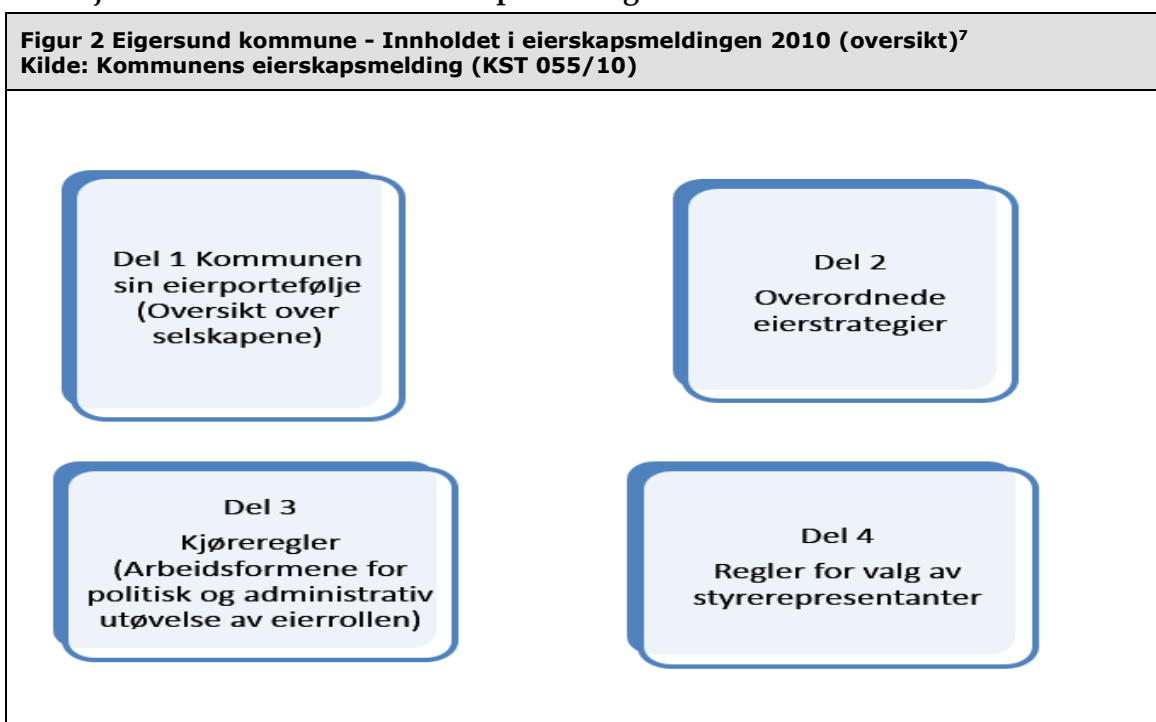
Kommunens forventninger til selskapene fremgår av selskapenes vedtekter/selskapsavtaler, eierstrategiene (for de selskaper som har dette) og kommunens eierskapsmelding (krav rettet mot selskapet). Styret og den daglige ledelsen i selskapene har et an-

svar for å realisere forventningene. Kommunen skal utøve eierstyring på et overordnet nivå og ikke gripe inn i styrets myndighetsområde og den daglige ledelsen av selskapene.

KOMMUNENS EIERSKAPSMELDING

Kommunen vedtok første gang sin eierskapsmelding i 2006. Siste versjon er fra 2010.

En skjematisk oversikt over eierskapsmeldingen

Det er også med en generell beskrivelse av organisering av kommunalt eierskap. Dette er en lignende oversikt som vist i figur 1. I tillegg er det med en rapportering (vurdering) av kommunens aksjeselskaper og interkommunale selskaper.

Innholdet i eierskapsmeldingen er basert på ulike anbefalinger for eierstyring og selskapsledelse. Overordnede eierstrategier gjelder krav rettet mot eier og selskap. Kjøreregler for eierstyringen gjelder arbeidsformene for politisk og administrativ utøvelse av eierrollen.

Kommunen hadde i april 2014 en sak om eierskapsforvaltningen.⁸ Denne ble politisk behandlet av formannskapet og kommunestyret.

I saken foreslo rådmannen følgende vedtak:

1. En videre eiervurdering eller eierstrategi knyttet opp mot de selskap som Eigersund kommune eier andeler i utsettes i påvente av forvaltningsrapporten «Eierskapsforvaltning» fra Kontrollutvalget.

⁷ Vi ser på kjøreregler og rapportering av selskaper i punkt 2.3 og regler for valg av styrerepresentanter i punkt 2.6.

⁸ Sakstittel: Eierskapsforvaltning i selskap Eigersund kommune eier aksjer eller andeler i. KST sak 019/16.

2. For fremtiden blir politisk ledelse utnevnt til å representere Eigersund kommune i styrene, som Eigersund kommune eier aksjer eller andeler i.
3. Med politisk ledelse menes ordfører, varaordfører og ledere av politiske utvalg.
4. Ordføreren får fullmakt til å kunne velge styremedlem.

Punktene 2-4 falt i formannskapet og kommunestyret, mens det ble lagt til et punkt.

Vedtaket i formannskapet og kommunestyret:

1. En videre eiervurdering eller eierstrategi knyttet opp mot de selskap som Eigersund kommune eier andeler i utsettes i påvente av forvaltningsrapporten «Eierskapsforvaltning» fra Kontrollutvalget.
2. For andre selskaper som kommunen har eierandeler og aksjer i, er målet å ha en tett og strukturert eieroppfølging. Det utarbeides en årlig eierskapsmelding som framlegges kommunestyret.

NIBR rapporten (2015)

NIBR rapporten om «Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap» foreslår bl.a. å inkludere eierskapsmelding og eierstrategi i kommuneplanens samfunnsdel. Da vil eierskapspolitikken bli gjennomgått hvert år når kommuneplanen skal rulleres. Eierskapspolitikken vil få en forankring i brede politiske prosesser, der sakene blir lagt fram for sentrale politiske organer og berørte interesser, og de vil være offentlige.

Vurderinger av opplegget vedrørende kommunens eierskapspolitikk

Innholdet i kommunens eierskapsmelding anses som et godt dokument for kommunens eierstyring. Det er i tråd med KS sin anbefaling om utarbeidelse av eierskapsmeldinger. Vi har i vedlegg tatt med KS sin anbefaling (anbefaling nr. 4).

Kommunens eierskapsmelding har nå blitt rundt 6 år gammel. Det var tidligere ikke bestemt noe om hvor ofte kommunen skal utarbeide en eierskapsmelding, men kommunestyrets vedtak i april 2016 sier at det skal utarbeides en årlig eierskapsmelding. Iht. KS sin anbefaling om utarbeidelse av eierskapsmeldinger bør kommunestyrene hvert år fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper.

Andre kommuner har gjerne valgt en tidshorisonnt på fire år (én gang i valgperioden) for eierskapspolitikken for at kommunen sin rolle som strategisk og langsiktig eier blir ivarettatt på en god måte. Samtidig sikrer det at kommunen sitt eierskap og sin rolle som eier blir satt jevnlig på dagsorden. Kommuner som legger opp til å revidere sin eierskapspolitikk én gang i valgperioden, har som regel også bestemt at det ved spesielle situasjoner vil kunne være behov for en hyppigere revidering. Vi anser i så fall at kommunenes praksis ligger innenfor KS sin anbefaling.

Vi ser for oss at Eigersund sitt vedtak om årlig eierskapsmelding tilpasses en tilnærming som nevnt ovenfor. Det anses ikke hensiktsmessig med en fullstendig gjennomgang av hele eierskapspolitikken hvert år.

Vi tar ellers med at eierskapsmeldingen er vanskelig tilgjengelig. Den fremgår ikke på kommunens nettsider og kan heller ikke søkes frem der. Den kan hentes under KST politiske saker oktober 2010, men dette forutsetter at en vet om dette. Ved generelt søk på «eierskapsmelding» på internett får vi opp den forrige eierskapsmeldingen (2006).

Anbefalinger

- Kommunen bør foreta en jevnlig rullering av sin eierskapsmelding. Dette kan gjerne være én gang i valgperioden.
- Eierskapsmeldingen bør være enkelt tilgjengelig på kommunens nettsider.

KOMMUNENS OVERORDNEDE EIERSTRATEGIER

Overordnede eierstrategier kan være egne utviklede, men hvor det gjerne ses på statens eierstrategier, etter hvert også med innslag fra KS sine anbefalinger.⁹ Her vil kommunene ha utarbeidet nærmere bestemmelser om hvem som kan sitte i styrende organer for selskaper (selskapenes styrer), krav til styrets arbeid, generelle mål- og resultatkrav til kommunens selskaper, vurdering av om kommunen skal gå inn som eier i andre selskaper eller selge seg ut av selskaper.

Eigersund kommune sine overordnede eierstrategier har tatt utgangspunkt i statens prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Alle de kommuner som vi har sett på har lignende overordnede eierstrategier.

⁹ Anbefalingene er utviklet av KS Eierforum (nå inngått i KS sin ordinære virksomhet) og justeres og revideres etter behov. Siste versjon er fra november 2015. Anbefalingene dekker i utgangspunktet områder som ligger i en gråsoner mellom lovregulering og etablert praksis.

Eigersund kommunes overordnede eierstrategier

Tabell 3 Kommunens overordnede eierstrategier (oversikt)

Kilde: Kommunens eierskapsmelding (2010)

Grunnlag for godt offentlig eierskap (oversikt)

Krav rettet mot eieren

1. Det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap.
2. Eier bør fremme sine interesser gjennom generalforsamling og representantskap.
3. Eier gir klare mål for selskapet. Styret er ansvarlig for realisering av målene.

Krav rettet mot selskapet

1. Selskapet skal være bevisst sitt samfunnsansvar.
2. Eierne skal likebehandles.
3. Selskapets åpningsbalanse skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.
4. Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart.
5. Styret skal, overfor daglig leder, på uavhengig grunnlag, ha en aktiv rolle mht. service, kontroll, strategi og ressursituasjon

Eierstrategiene er nærmere utdypet i kommunens eierskapsmelding. Vi har tatt dette med i vedlegg.

Vurderinger av kommunens overordnede eierstrategier

Kommunens overordnede eierstrategier er gjeldende for kommunens eier- og styre-representanter, som forutsettes å være kjent med disse. Eierstrategiene er en del av kommunens eierskapsmelding. På denne måten er de blitt gjort kjent for hele det politiske miljø. Men kommunens eierskapsmelding er fra 2010 og kjennskapet til denne kan derfor være begrenset.

Kommunens overordnede eierstrategier anses for å være allmenngyldige. De er utarbeidet med utgangspunkt i statens eierstrategier og flere andre kommuner har lignende prinsipper for eierskapet. Med unntak for det som gjelder «Vurdering av valg av styre-representanter», inneholder ikke eierskapsmeldingen noe om KS Eierforum sine anbefalinger. Vi anser det viktig at kommunen tar stilling til i hvilken grad den vil følge alle KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll.

Anbefaling

- Kommunen bør nøye vurdere i hvilken grad den vil følge KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll. Dette kan gjerne være en del av eierskapsmeldingen.

SELSKAPSSPESIFIKKE EIERSTRATEGIER

Ettersom selskapene har flere/mange eiere er dette et arbeid som gjøres i fellesskap av de kommunale eierne. Det er foreløpig utarbeidet selskapsspesifikke eierstrategier for tre selskaper.¹⁰ Dette er Lyse AS (2011), Rogaland Revisjon IKS (2012) og Dalane Energi IKS (2012). Disse eierstrategiene er i utgangspunktet felles for de kommunale eierne

¹⁰ Det er også utarbeidet eierstrategi for det kommunale foretaket Eigersund Næring og Havn KF (2014), men dette selskapet er en del av kommunen som juridisk enhet.

ved at det utarbeides et forslag til felles eierstrategier.¹¹ Ved den politiske behandling-
en i kommunene, kan det imidlertid komme enkelte endringer/tillegg.

2.3 KOMMUNENS REGLER VED OPPFØLGING AV SELSKAPER

I kommunens eierskapsmelding er det tatt med kjøreregler for eierstyringen. Dette er benevnt «arbeidsformene for politisk og administrativ utøvelse av eierrollen».

Tabell 4 Arbeidsformene for politisk og administrativ utøvelse av eierrollen
Kilde: Kommunens eierskapsmelding (2010)

Følgende regler og arbeidsformer bør tas i bruk i eierstyringen:

- a) De valgte representantene skal ivareta kommunens interesser gjennom en aktiv deltakelse i selska-
penes eierorgan (representantskap/generalforsamling).
- b) I styrene løses oppgaver til beste for selskapets utvikling og i samsvar med eiernes styreinstruks
/eierkrav.
- c) Der det er mer enn 1 representant valgt av Eigersund kommunestyre skal det utpekes en fraksjonsle-
der som har særlig ansvaret for koordinering i forkant av eiermøter i selskapet.
- d) I enkeltsaker av prinsipiell og stor betydning kan kommunestyret og/eller formannskapet instruere
representantene i representantskapet/generalforsamlingen.

Politiske avklaringer i forkant av møter i selskapene

De valgte representantene fra Eigersund kommune skal ha anledning til å få en eventuell politisk avkla-
ring i forkant av møter i selskapene. Det gjelder eierrelaterte saker generelt, og saker av uvanlig art el-
ler stor betydning spesielt. Politiske avklaringer/signaler gis på følgende måte:

Politiske avklaringer i forkant av møter i selskapene:

Innmelding av sak	Avklaring	Tilbakemelding
Representanten melder inn sak til ordføreren senest fredag før formannskapet.	Ordfører er ansvarlig for nød- vendig avklaring. Ordfører skal i slike saker så langt som mulig søke råd hos partienes gruppe- ledere. Rådmannen bistår ordfø- rer.	Blir sak under eventuelt for åpen eller lukket dør i formannskapet. Formannskapet foretar den nødvendige avklaring og skal i neste møte få en tilbakerappor- tering om utfallet.
Representanten melder inn has- te sak til ordfører.	Ordfører er ansvarlig for nød- vendig avklaring. Ordfører skal i slike saker så langt som mulig søke råd hos partienes gruppe- ledere. Rådmannen bistår ordfø- rer.	Ordfører gir svar til representan- ten. Svaret er kommunens råd/syn på saken.
Representanten melder spørs- mål om en sak til oppklaring.	Sekretariatsfunksjon hos råd- mannen (fast kontakt).	Rådmannen gir svar.

¹¹ Alle de tre eierstrategiene er ganske likt oppbygd (MAL). Utarbeiding av eierstrategier er et samarbeid mellom eierne og selskapene. Administrasjonen/rådmannen står for saksutredningene. Forslag til eierstrategier for Lyse AS og Rogaland Revisjon IKS ble utarbeidet av en administrativ interkommunal eierskapsgruppe. Gruppen består av kommunene Gjesdal, Hå, Klepp, Randaberg, Sandnes, Sola, Stavanger og Time, samt Rogaland fylkeskommune. Eigersund er altså ikke med i eierskapsgruppen. Vi har i vedlegg tatt med litt informasjon om eierskapsgruppen. Forslag til eierstrategi for Dalane Energi IKS ble utarbeidet av en Dalanerådet etter deres eget ønske (godkjent av KST i sak 055/08).

Representantenes roller ved eierstyringen og selskapsstyringen

Det er de valgte eierrepresentantene som skal ivareta kommunens eierinteresser gjennom deltakelsen i selskapenes eierorgan. I styrene skal det løses oppgaver til beste for selskapenes utvikling og i samsvar med eiernes krav.

Aksjeloven sier ikke noe om hvem som skal møte som aksjonær. Dette vil etter kommuneloven være kommunestyret, med mindre vedtektene sier noe annet. Ordfører eller andre kan møte etter fullmakt og stemme på generalforsamlingen. Medlemmer av et representantskap ved interkommunale selskaper er personlige medlemmer, og i motsetning til aksjeloven, tillater ikke IKS-loven at andre møter etter fullmakt.

I kommunens kjøreregler fremgår det hvordan politiske avklaringer skal foretas i forkant av møter i selskapene. Ordfører, formannskapet og rådmann har her sentrale roller. I større saker kan eierrepresentantene instrueres av formannskapet eller kommunestyret.

Vurderinger av kjøreregler for eierstyringen

Reglene legger grunnlag for en god eierstyring. Det er klare og tydelige regler for hvordan politiske avklaringer skal foretas i forkant av eiermøter i selskapene og for eventuell instruering av eierrepresentantene. På denne måten avklares det på forhånd hva som er kommunens standpunkt i store saker og generelt ellers. Sakene skal deretter behandles av alle eierne ved møter i det formelle eierorganet (generalforsamlingen/representantskapet).

RAPPORTERING AV SELSKAPENE

Vi har de siste årene sett at flere kommuner i vår region har vedtatt å utelate selskapsrapporteringen i eierskapsmeldingen og heller valgt å presentere dette som en årlig rapportering (kalt eierberetning/eiermelding). Eierskapspolitikken har blitt sett på som mer langsiktig, jf. omtalen under kommunens eierskapsmelding i punkt 2.2.

Selskapsrapportering

Som en del av eierskapsmeldingen (2010) er det med en rapportering (vurdering) av kommunens aksjeselskaper og interkommunale selskaper samt det kommunale foretaket. Det fokuseres her mest på kommunens økonomiske engasjement og på vurdering av eierstrategi og eierskap.

Tabell 5 Kommunens selskapsrapportering (oversikt)
Kilde: Kommunens eierskapsmelding (2010)

Følgende ble rapportert for de mest vesentlige selskaper

- Selskapets formål (formålsparagrafen)
- Sentrale oppgaver
- Styringsform og styringsorganer
- Kommunens representasjon (eier- og styrerepresentanter)
- Etablerte rapporteringsrutiner (rapportering til eierne)
- Kommunens økonomiske engasjement (med nøkkeltall for fire siste år)
- Vurdering av eierstrategi og eierskap
 - Har kommunen en tydelig eierstrategi?
 - Stemmer eierstrategien med dagens formål?
 - Har kommunens engasjement fortsatt gyldighet?
 - Er selskapets drift i samsvar med selskapets formål?
 - Hvordan er selskapets økonomiske stilling?
 - Risiko (økonomisk risiko for eier/kommunen)
 - HMS
- Konklusjon

Kontaktmøter med selskapene

Det har vært avholdt politiske kontaktmøter med enkelte selskaper. Dalane Energi IKS og Lyse AS har vært i kommunestyret. Iht. administrasjonen/rådmannen savnes slike kontaktmøter av politikerne og dette skal derfor formaliseres av kommunen. Det opplyses videre at det er et politisk ønske å avholde disse kontaktmøtene med kommunestyret. En annen mulighet ville vært formannskapet.

Eierskapsaker i formannskapet/kommunestyret

Vi ser at det har vært 67 eierskapsaker i formannskapet/kommunestyret i perioden 2013-2016 og så langt i 2016 (pr. 01.05.2016). De fleste sakene stopper i formannskapet. Kommunestyret hadde 14 saker i perioden. En oversikt over disse sakene er tatt med i vedlegg. Oversikten gir uttrykk for at det er praksis i kommunen å legge frem politiske saker ved viktige endringer, og på den måten skape forankring i formannskapet /kommunestyret.

Vurderinger av rapporteringen av eierstyringen

Vi ser det som hensiktsmessig at kommunen skiller behandlingen av eierskapsmeldingen og selve selskapsrapporteringen. Et slikt skille mellom politisk behandling av eierskapspolitikken og rapportering av selskapene legger til rette for en grundigere politisk behandling av eierskapspolitikken, herunder en nærmere vurdering av i hvilken grad kommunen skal gå ut av/inn i selskaper. Flere kommuner har valgt å foreta dette skillet.

Vi ser ellers for oss at det årlig rapporteres til kommunestyret om interkommunale selskaper og de mest sentrale aksjeselskaper. Det kan også være hensiktsmessig med et årlig fast eiermøte i kommunestyret hvor det tas stilling til om det er spesielle situasjoner som gir behov for en revidering av kommunens eierskapspolitikk. Samtidig kan det kort rapporteres om kommunens viktigste selskaper.

Kontaktmøtene til kommunestyret er et viktig element i den politiske eieroppfølgingen. Møtene bør avholdes i en periode hvor kommunen kan fange opp de mest sentrale elementene som vil inngå i selskapenes årsberetninger/-regnskap. Dette gir kommunen anledning til å utøve et aktivt eierskap gjennom å forberede og melde inn aktuelle saker for behandling i eierorganene. Selskapene bør minimum være representert ved styreleder og daglig leder på kontaktmøtene.

Anbefaling

- Kommunen bør vurdere å skille mellom behandlingen av eierskapsmeldingen og selve selskapsrapporteringen.
- Det bør være en årlig rapportering til kommunestyret om interkommunale selskaper og de mest sentrale aksjeselskaper.
- Kommunen bør vurdere et årlig fast eiermøte i kommunestyret. Selskapsrapporteringen kan da tas med her.

2.4 KOMMUNENS RUTINER VED OPPFØLGING AV SELSKAPER

Rutiner for eierstyringen gjelder det praktiske arbeidet rundt eierskapsforvaltningen.

Kommunens eierskapssekretariat

Forskning viser at administrasjonen har en viktig støttefunksjon for at de folkevalgte skal kunne ivareta sine roller på en god måte. NIBR rapporten (2015) anbefaler at kommunene utvikler kompetanse i det administrative apparatet knyttet til den folkevalgte eierstyringen, både for utvikling av rutiner og prosedyrer, og for å følge med på oppgavene og virksomhetene, og for å gi råd til folkevalgte om eierskapspolitikken.

Kommunen har ikke etablert et eget administrativt eierskapssekretariat. Men det er administrasjonen/rådmannen som utreder eierskapsaker og svarer på spørsmål om kommunens eierskapsforvaltning.

Informasjon om eierskapsforvaltningen på kommunens nettsider

På kommunens nettsider er det ingen informasjon om kommunens eierskapsforvaltning.

Kommunens arkiveringsrutiner

Selskapenes eierskapsaker (møteinnkallinger, sakspapirer og møteprotokoller) som kommer til kommunen sentralt, blir arkivert ordnet pr. selskap. Men en del av dette går bare til eierrepresentantene og kommunen har da ingen fullstendig arkivering av selskapene (eierskapet).

Kommunens årsregnskap (selskapsnoten)

Forskrift om kommunenes årsregnskap og årsrapport krever i § 5 nr. 5 at det opplyses om aksjer og andeler i en note til årsregnskapet. Kommunens selskapsnote for 2015 inneholder noen få feil og mangler. Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS mangler. Dette selskapet kan også tas med i selskapsnoten selv om kommunen ikke har registrert noen verdi på det. Dalane Næringshage AS er avviklet for flere år siden.

Vurderinger av rutiner for eierstyringen

Det er ikke noen bestemt person hos administrasjonen/rådmannen som har oppgaven med den administrative eierskapsforvaltningen. Vi anser at det er viktig at slik person utpekes. Vedkommende blir da en ressursperson for kommunens eier- og styrerepresentanter i selskapene. Det er heller ingen informasjon om kommunens eierskapsforvaltning på kommunens nettsider. Utlegging av slike opplysninger anses nyttig. De vil gi en oversikt over kommunens eierskapsforvaltning og selskaper, som vil være lett tilgjengelig for offentligheten og kommunens representanter i selskapene.

Kommunens arkiveringsrutiner sørger for at all mottatt dokumentasjon knyttet til kommunens eierskap i de ulike selskapene blir arkivert/ivaretatt i ordnede former. De kan dermed deles internt i organisasjonen på en effektiv måte. Det er imidlertid slik at kommunen ikke mottar alle eierskaps sakene sentralt. Vi ser ellers for oss at kommunen retter opp selskapsnoten ved neste årsregnskap.

Anbefalinger

- Kommunen bør utpeke en bestemt person hos administrasjonen/rådmannen som har oppgaven med den administrative eierskapsforvaltningen.
- Kommunen bør legge ut informasjon om kommunens eierskapsforvaltning på kommunens nettsider.
- Kommunen bør sørge for at alle eierskaps saker også sendes og mottas kommunen sentralt.

2.5 EIERREPRESENTANTENES OPPFØLGING AV SELSKAPER

KOMMUNENS EIERREPRESENTANTER

All eierrepresentasjon i Eigersund kommune er politisk. Det er normalt ikke noen unntak fra dette.¹² Det er videre i all hovedsak ordfører som er kommunens eierrepresentant. Ordfører er eierrepresentant i 7 av 9 selskaper (tre aksjeselskaper og fire interkommunale selskaper). Dette gjelder bl.a. de selskapene som vi anser er de viktigste for kommunen (Dalane Energi IKS, Lyse AS og Uninor AS). Iht. administrasjonen/råd-

¹² Det er et unntak i inneværende valgperiode. Dette gjelder Dalane Kystutvikling AS hvor eierrepresentanten er fra administrasjonen. Men vedkommende var med i kommunestyret i forrige valgperiode.

mannen er det også disse tre selskapene kommunen selv har mest fokus på. Dalane Miljøverk IKS (3) og Dalane Energi IKS (7) har for øvrig flere/mange eierrepresentanter. Ved Dalane Kystutvikling AS er eier- og styrerepresentant samme person.

Eigersund kommune har totalt 9 aksjeselskaper og interkommunale selskaper. Vi har valgt ikke å spørre eierrepresentanten om oss selv (Rogaland Revisjon IKS). Det ble i 2011 foretatt en selskapskontroll av Rogaland Revisjon IKS (utført av ReVisor AS august 2011). Vi har videre valgt å holde utenfor Filmparken AS. Kommunen har her en meget liten eierandel og selskapet produserer ikke viktige kommunale tjenester. Kommunen ønsker for øvrig å selge seg ut av dette selskapet.

Det bemerkes at styrerepresentantene iht. lovreglene skal representere selskapet og ikke eieren. Styrerepresentantene er derfor ikke spurt om eieroppfølging.

I kommunens eierskapsmelding står følgende:

Etter rådmannens vurdering er det naturlig at politisk ledelse blir utnevnt til eierorganet. I selskaper hvor det er fornuftig med flere eierrepresentanter, så bør disse i størst mulig grad gjenspeile kommunestyrets sammensetning. Valg av representanter til eierorgan gjøres av kommunestyret, og det er mest nærliggende at dette skjer i forbindelse med at øvrige kommunale verv fordeles i kommunestyret etter kommunevalget.

Vurderinger av ordningen vedrørende kommunens eierrepresentanter

KS anbefaler som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Denne anbefalingen følges av Eigersund ettersom det i all hovedsak er ordfører som er kommunens eierrepresentant. Der som formålet med et selskap er rene driftsoppgaver, er det likevel ingen ting i veien for at administrasjonen sitter i eierorganet. Vi har i vedlegg tatt med KS sin anbefaling (anbefaling nr. 7).

Det tas også med at flere eierrepresentanter fra samme kommune i et selskap ikke er nødvendig. Kommunene kan sikre seg den samme eierstyringen ved én representant. Dette må da fremgå av selskapsavtalen. Men Dalane Energi IKS blir nå omdannet til et aksjeselskap (AS) og hvor det da bare blir en eierrepresentant (*les ordfører*).

Eierrepresentantene er - med unntak for Dalane Kystutvikling AS - ikke styremedlem i samme selskap. En unngår da eventuelle rolleblandinger/habilitetskonflikter. For interkommunale selskaper er det her også et forbud i lovreglene (IKS-loven § 10.4)¹³, mens det for aksjeselskaper ikke er et tilsvarende forbud i lovreglene.¹⁴

Eier- og styrerepresentanten i Dalane Kystutvikling AS må således være bevisst på mulige rolleblandinger/habilitetskonflikter dette kan skape.

¹³ Daglig leder eller representantskapsmedlem kan ikke være medlem av styret.

¹⁴ For nærmere informasjon viser vi til KR D sin uttalelse om habilitet i AS og IKS. Dette har vi tatt med i vedlegg.

Anbefaling

- Kommunen bør alltid utpeke forskjellige personer som eier- og styrerepresentant i samme selskap. Dette er viktig for å unngå mulige rolleblandinger/habilitetskonflikter mellom eier- og styrerollen.

DE ENKELTE EIERREPRESENTANTENES OPPFØLGING AV SELSKAPER

Formelt utøves kommunens eierskap gjennom dens valgte representanter til selskaperens øverste organer, stort sett generalforsamlingen og representantskapet. Eierskapskontrollen skal som nevnt vurdere om den som utøver kommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Tabellen under gir en oppsummering av svarene på spørsmålene som ble stilt.

Tabell 6 Oppsummering egenerklæringskjema til eierrepresentanter (Ies ordfører)			
Spørsmål	JA	NEI	Vet ikke
GENERELT			
1. Opererer virksomheten i tråd med formålet?	6		
2. Har virksomheten utarbeidet en selskapsstrategi?	2		4
3. Har eierne utarbeidet en spesifikk eierstrategi for virksomheten?	2	4	
4. Er innkallinger til eiermøtene tilfredsstillende?	5	1	
5. Er det noen oppfølging av virksomheten utenom de lovmessige eiermøtene?	1	5	
STYRET (utnevning og evaluering)			
6. Har eierne definert kriterier for valg og sammensetning av styret i selskapet?	1	4	1
7. Har det ved styreutnevningen vært brukt valgkomité?	5		1
8. Hvor habilitets- og kompetansevurderinger var inkludert?	1	5	
9. Gjøres det av eierne evalueringer av styret?		6	
OVERORDNEDE EIERSTRATEGIER (prinsipper for godt eierskap)			
10. Er eierrepresentanten kjent med kommunens prinsipper for godt eierskap?	6		
11. Er selskapet blitt gjort kjent med kommunens prinsipper for godt eierskap?			6
12. Praktiseres kommunens prinsipper for godt eierskap av kommunen?	6		
13. Praktiseres kommunens prinsipper for godt eierskap av selskapet?	1		5
REGLER FOR EIERSTYRINGEN (rollefordelingen)			
14. Praktiseres kommunens arbeidsformer for utøvelse av eierrollen?	Besvares nedenfor:		
A. Blir kommunens interesser ivaretatt ved deltakelsen i eierorganet?	6		
B. Blir selskapets interesser ivaretatt i styret?	6		
C. Blir ordningen med fraksjonsleder brukt?	2	-	-
D. Blir eierrepresentanten instruert av FSK/KST i viktige saker?	6		
E. Blir ordningen med politiske avklaringer praktisert?	6		

Det understrekes at svarene gjelder Eigersund kommune. Vi har her intervjuet ordfører iht. på forhånd utsendt spørreskjema (egenerklæring), hvor ulike spørsmål knyttet til eierskapsoppfølging skulle besvares. De samme spørsmålene ble i mail sendt til andre eierrepresentanter. Vi har ikke svar fra andre eierrepresentanter. Totalt gjelder svarene seks selskaper, herunder alle de viktigste selskapene. Dalane Miljøverk IKS og Dalane Energi IKS har flere/mange eierrepresentanter. Ordningen med fraksjonsleder er kun aktuelt for disse to selskapene.

Kommentarer fra eierrepresentantene

Tabell 7 Kommentarer fra eierrepresentantene (les ordfører)

Nr. 2. Selskapsstrategier er utarbeidet av Dalane Energi IKS og Lyse AS. Noen selskaper har et meget «smalt» formål slik at nedtegning av strategier ikke er så aktuelt her. (Magma Geopark AS og Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS)

Nr. 3. Selskapene Dalane Energi IKS og Lyse AS har fått utarbeidet felles eierstrategier fra eierne.

Nr. 4. Dalane Miljøverk IKS har sene innkallinger til eiermøter. Sakene er heller ikke godt nok opplyst i sakspapirene.

Nr. 5. Oppfølging av virksomheten utenom de lovmessige eiermøtene gjelder spesielt Lyse AS. Det vil snart bli en slik eieroppfølging også for Dalane Energi IKS og Uninor AS - og noe senere for Dalane Miljøverk IKS.

Nr. 6. Det er slike kriterier hos Lyse AS, mens det er usikkert om Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS har det. (I vedtektene/selskapsavtalen til selskapene vil det være skissert en styrefordeling på eierne, men dette går gjerne ikke på habilitets- og kompetansekriterier).

Nr. 7. Det er usikkert om særskilt valgkomite brukes ved styreutnevningen i Magma Geopark AS.

Nr. 8. Lyse AS har klare habilitets- og kompetansekrav som vurderes av valgkomiteen ved deres innstilling vedrørende styremedlemmer. (Generelle habilitets- og kompetansevurderinger vil ellers kunne være gjort i en eller annen form.)

Nr. 11. En kjenner ikke til at kommunen selv har gjort selskapene kjent med kommunens prinsipper for godt eierskap. (Men Dalane Energi IKS og Lyse AS har fått utarbeidet egne eierstrategier.)

Nr. 13. Det er uklart i hvilken grad kommunens prinsipper for godt eierskap praktiseres av selskapene. Men kommunens overordnede eierstrategier kan anses for å være allmenngyldige. Praktiseringen av eierstrategien for Lyse AS følges opp av den interkommunale eierskapsgruppen og eierstrategien ligger innenfor kommunens egne overordnede eierstrategier. Eierstrategien for Dalane Energi IKS er ikke gjort kjent for det sittende kommunestyre.

Nr. 14 D og E. Instruering av eierrepresentanter og politiske avklaringer i forkant av eiermøter blir brukt ved viktige saker og til dels generelt ellers. Dette forutsetter imidlertid at saksinnkallingen kommer inn tidnok til at dette kan gjennomføres i FSK/KST. Instruering og avklaring kan derfor til tider være vanskelig å få til. Dersom ordfører ikke kan delta på et eiermøte, vil han samtale i forkant med den som går på eiermøtet og skal stemme. (Det er ikke så mange viktige saker i løpet av et år.)

Kommentarer til kommunens oppfølging av selskaper

Kommunens forvaltning av eierskapet (selskaper) er i tråd med de etablerte regler. Ordfører er naturlig nok godt kjent med kommunens overordnede eierstrategier og kjøreregler i eierstyringen. Vi har ikke svar fra andre eierrepresentanter, men i Eigersund er det i all hovedsak ordfører som er kommunens eierrepresentant.

UFORMELLE EIERMØTER¹⁵

Det kan til tider avholdes uformelle eiermøter med selskapene. Ordførere og rådmenn er da som oftest til stede. Slike eiermøter avholdes gjerne med tanke på en nærmere diskusjon av enkeltsaker av prinsipiell eller av stor betydning. Vedtakene som binder selskapene må imidlertid gjøres i det lovmessige eierorganet (generalforsamlingen/representantskapet). Uformelle eiermøter har de senere årene spesielt vært avholdt med Lyse AS. Lyse AS innkaller selv årlig til slike eiermøter.

¹⁵ Uformelle eiermøter er ikke en del av eierrepresentantenes oppfølging av selskaper. Slike eiermøter er imidlertid ganske vanlige når det gjelder viktige kommunale selskaper. Som viktige selskaper anses Dalane Miljøverk IKS, Uninor AS, Dalane Energi IKS og Lyse AS. Det kan ellers vises til spørsmål nr. 5 i tabell 6 og 7.

BEDRIFTSFORSAMLING

Generalforsamlingen er selskapets øverste organ. Her utøver eierne den øverste myndighet i selskapet. Et av kommunens selskaper har også bedriftsforsamling. Dette er **Lyse AS**. I Lyse AS er bedriftsforsamlingen eiernes sentrale politiske arena for drøfting og utøvelse av sitt eierskap.¹⁶ Men selve innholdet i dette begrenses av lovreglene om bedriftsforsamlingen.

Bedriftsforsamlingen, som er et særnorsk organ, gjelder aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper med over 200 ansatte.¹⁷ Bedriftsforsamlingen er hovedsakelig et tilsynsorgan som fører tilsyn med styrets og daglig leders administrasjon av selskapets drift. Det er ikke et eierorgan. Bedriftsforsamlingen vil - etter forslag fra styret - treffe avgjørelse i saker som gjelder investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser¹⁸ samt rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken. Dette følger av lovreglene.

Bedriftsforsamlingen i Lyse har siden opprettelsen av selskapet fra 1999, hatt tre investeringssaker hvor de har fattet selve investeringsbeslutningen (avgjørelsen).¹⁹ Bedriftsforsamlingen forelegges også saker til orientering. Dette er større saker som eksempelvis selskapets strategier, eller saker av mer allmenn interesse, men hvor det ikke tilligger bedriftsforsamlingen å fatte avgjørelser. Det er ikke anledning til å legge andre beslutningssaker til bedriftsforsamlingen enn det som fremkommer av lovreglene (aksjeloven/allmennaksjeloven).

2.6 KOMMUNENS STYREREPRESENTANTER

Styreverv - spesielt for viktige selskaper - bør foretas gjennom valgkomite og hvor habilitets- og kompetansevurderinger blir tillagt vekt.

Kommunen har faste styremedlemmer i selskaper hvor den har større eierandeler: Dalane Miljøverk IKS, Uninor AS og Dalane Energi IKS. Den har også styremedlemmer i Dalane Kystutvikling AS og Rogaland Revisjon IKS. For Lyse AS har kommunen felles styremedlem med andre kommuner.²⁰

I kommunens eierskapsmelding blir styrerepresentasjonen drøftet mot KS sine anbefalinger på området.

¹⁶ Det vises til Energipolitisk handlingsplan for samordning av energiforsyningen i Ryfylke, Jæren og Dalane (rapport og konklusjon fra ordførerutvalget juni 1997).

¹⁷ Det vises til aksjelovens § 6-35 og allmennaksjelovens §§ 6-35 og 6-37.

¹⁸ Hva som er «av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser» er ikke nærmere definert i lovreglene og forarbeidene til disse. Det er derfor ikke klare holdepunkter. I praksis har dette medført at det gjerne er «svært store investeringer» som blir behandlet av bedriftsforsamlingene.

¹⁹ Dette er sakene 02/01 om Naturgass til Nord-Jæren, 01/07 om Etablering av LNG-kjede og sak 10/12 «Ny kraftstasjon i Lysebotn». Dette var svært store investeringer.

²⁰ Aksjonærvartalen Lyse AS: Eigersund, Bjerkreim, Lund, Strand, Hjelmeland og Finnøy skal samlet ha ett styremedlem på deling.

I kommunens eierskapsmelding står følgende vurdering:

Ut fra en vurdering om at et styre må være mest mulig komplementært sammensatt mener rådmannen at styremedlemmene til de ulike selskapene ikke bør fordeles som en del av den politiske kabalen. Da dette ikke vurderes å være forenelig med godt eierskap, jf. KS sine tilrådninger. Det er eiers ansvar å sørge for at styret sammensettes som et «profesjonelt organ», dvs. at et «profesjonelt styre» som kollegium består av personer med egnede personlige egenskaper som utfyller hverandre kompetansemessig. Dette må på ingen måte oppfattes slik at rådmannen mener det å representere et politisk parti skal være ekskluderende for styredeltakelse. Rådmannens hensikt er å påpeke at en ikke nødvendigvis sikrer et kollegium bestående av personer med gode komplementære egenskaper som utfyller hverandre kompetansemessig gjennom den politiske kabalen som blir lagt i kommunestyret.

Rådmannen vurderer at det er større sjanse for å få et komplementært styre om dette foreslås med begrunnelse av en valgkomite, nedsatt av eierorganet, og at styret velges av eierorganet i selskapet. Valgkomiteen vil da vurdere de formelle og selskapets spesifikke krav til kompetanse, egenskaper og personlig egnethet i sammenheng, slik at en gjennom komplementær kompetanse sikrer styrets samlede kompetanse i tråd med eiers formål med selskapet. Politisk kompetanse kan da være et av kravene. Det vil være naturlig at valgkomiteen får retningslinjer for sitt arbeid av eierorganet. I selskap med flere eierkommuner bør valgkomiteen sammensettes på en slik måte at den speiler den enkelte kommunes eierandel. Flertallet av valgkomiteen bør være uavhengig av styret og ansatte. En slik løsning må da vedtektsfestes i hvert enkelt selskap.

Kommunestyret vedtok i denne forbindelse:

Eigersund kommune v/ordføreren kontakter øvrige eiere i selskaper hvor Eigersund kommune har en eierandel for å oppnå konsensus om utvelgelse av styremedlemmer, jf. avsnittet i denne saken om «Vurdering av valg av styrerepresentanter i selskaper hvor kommunen har eierinteresser».

Kommunens status for saker om styrerepresentasjon

Det er ikke utarbeidet noen sak eller saker som tar dette videre. Men det har vært dialog mellom eierkommunene i viktige selskaper vedrørende enighet/konsensus om utvelgelse av styremedlemmer og bruk av valgkomiteer. Forslag til noen regler for styreutnevning var også oppe i kommunestyret i april 2016, men falt ved behandlingen. Det vises til omtalen under kommunens eierskapsmelding i punkt 2.2.

Det kan ellers vises til spørsmål nr. 6-8 i tabell 6-7 i punkt 2.5. Det fremkommer der at valgkomiteer blir brukt, men at det gjerne er uklart hvor bredt habilitets- og kompetansevurderinger blir foretatt ved deres innstilling vedrørende styremedlemmer.

2.7 OBLIGATORISK OPPLÆRING AV OG INFORMASJON TIL FOLKEVALGTE OM EIERSTYRING

Målet for opplæring og informasjon om eierstyring

Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte om eierstyring skal gi innsikt i de juridiske rammene for eierstyring og selskapsledelse for den enkelte selskapsform. Tiltakene skal videre gi en oversikt over prinsipper og retningslinjer for kommunens eierstyring. De skal også gi folkevalgte innsikt i oppgaver, myndighet og ansvar som følger rollen som medlem av styre, bedriftsforsamling eller eierorgan. Det kan være hensiktsmessig å tilby grunnleggende opplæring i eierstyring og styrearbeid én gang i valgperioden. Det kan også være praktisk å arrangere styrekurs i samarbeid med øvrige eierkommuner.

I **kommunens eierskapsmelding** står det at alle kommunens representanter i AS'er og IKS'er bør får tilstrekkelig opplæring til å kunne utøve sin funksjon på en tilfredsstillende måte.

Kommunestyret vedtok i denne forbindelse:

Eigersund kommune forestår obligatorisk opplæring av Eigersund kommune sine valgte eierrepresentanter i organer der Eigersund kommune har eierinteresser. Selskapene pålegges i eierstrategiene, å forestå opplæring av styrerepresentantene.

Kommunens status for opplæring og informasjon om eierstyring

Til tross for kommunestyrets vedtak har kommunen ikke satt i gang obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte om eierstyring og selskapsledelse. Administrasjonen/rådmannen sier at det pr. i dag (28.04.16) ikke har vært «mye» om eierstyring i folkevalgtopplæringen for de som ble valgt høsten 2015. I tidligere opplæringsrunder har en vist til eierskap, lovverk og tilnærming. I tillegg er det jevnlig saker om kommunens eierskap. Ordfører opplyser også at eierskapsforvaltning så langt ikke har vært tema i politikeropplæringen, men at det er et tema for formannskapet i 2016.

Vurderinger av opplæring og informasjon om eierstyring

Kommunen mangler tiltak for opplæring og informasjon om eierstyring og selskapsledelse til folkevalgte i kommunen. Det er viktig at de folkevalgte får innsikt i de ulike roller en innehar, både som folkevalgt og som styremedlem og eierrepresentant. Opplæringen bør være i tråd med KS sin anbefaling om obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte. Vi har i vedlegg tatt med KS sin anbefaling (anbefaling nr. 1).

Anbefaling

- Kommunen bør iverksette tiltak for opplæring og informasjon om eierstyring og selskapsledelse til folkevalgte i kommunen.

VEDLEGG

Om selskapskontroll

Selskapskontroll er hjemlet i kommuneloven [§ 77 nr. 5](#) og for øvrig nærmere omtalt i forskrift om kontrollutvalg [kapittel 6](#) (§§ 13 – 15). Innholdsmessig deles selskapskontroll i to komponenter:

- *Eierskapskontroll* er den obligatoriske delen av selskapskontroll, jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 første ledd. Den omfatter kontroll med forvaltningen av (fylkes-)kommunens eierinteresser, herunder å kontrollere om den som utøver eierinteressene gjør dette i samsvar med (fylkes-)kommunens vedtak og forutsetninger.
- *Forvaltningsrevisjon* er den frivillige delen av selskapskontroll, jf. forskrift om kontrollutvalg § 14 andre ledd, og er nærmere omtalt i forskrift om revisjon kapittel 3 (§§ 6 – 8), jf. forskrift om kontrollutvalg kapittel 5 (§§ 9 – 12) og RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. Den omfatter systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger, jf. forskrift om revisjon § 7 første ledd.

Denne selskapskontrollen omfatter den obligatoriske delen. Obligatorisk selskapskontroll kalles gjerne for eierskapskontroll.

Rogaland Revisjon IKS utfører selskapskontroll på oppdrag fra kontrollutvalget i kommunen. Kontrollen er utarbeidet av forvaltningsrevisor Rune Eskeland. Den er gjennomgått av oppdragsleder for Eigersund-kommune Annebeth M. Mathiassen og fagansvarlig for forvaltningsrevisjon Bernt Mæland. Mandat for gjennomføring av prosjektet ble vedtatt av kontrollutvalget i møte 02.03.15.

Kontrollkriterier

Kontrollkriteriene er krav eller forventninger som revisjonen bruker for å vurdere funnene i undersøkelsene. Kontrollkriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks. lovverk og politiske vedtak.

I denne kontrollen er følgende kriterier anvendt:

- Kommunens saker og vedtak om eierskap og eierstrategier, herunder:
 - Kommunens eierskapsmelding
 - Kommunens overordnede eierstrategier
 - Arbeidsformene for politisk og administrativ utøvelse av eierrollen
- KS Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

Innholdet i kommunens eierskapsmelding er omtalt i faktadelen. Kommunens overordnede eierstrategier er i sin helhet tatt med i vedlegg. Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll ligger på KS sine nettsider. Vi har i vedlegg tatt med en oversikt over alle anbefalingene. Anbefalingen om obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte, anbefalingen om utarbeidelse av eierskapsmeldinger og anbefalingen om eierorganets sammensetning og funksjon har vi tatt med i sin helhet.

Metode

Metodisk har vi benyttet intervjuer, spørreskjemaer og gjennomgang av dokumenter. Intervjuer er foretatt av kommunens ordfører og administrative ledelse. De enkelte eierrepresentanter er kontaktet ved spørreskjema. Det er sett på kommunens eierskapsmelding samt tilhørende saksfremlegg og vedtak. Kommunens eierskapsmelding har med overordnede eierstrategier og kjørerregler for eierstyringen.

Selskapskontroll omfatter i prinsippet alt kommunalt eierskap som er organisert med hjemmel i andre lover enn kommuneloven (KL) samt interkommunalt samarbeid etter KL kapittel 5 og som er egne rettssubjekt. Inkludert er dermed aksjeselskaper (AS) og interkommunale selskaper (IKS). Utenfor rekkevidden av selskapskontroll er f.eks. kommunale foretak (KF) organisert etter KL kapittel 11 eller interkommunalt

samarbeid etter KL kapittel 5 og som ikke er eget rettssubjekt. Eigersund kommune har ett kommunalt foretak.

Eigersund kommune er med i en rekke foreninger og stiftelser. Foreninger og stiftelser omfattes ikke av regelverket om selskapskontroll. Foreninger og stiftelser er selveide og eierstyring kan i prinsippet ikke foretas.

Selskaper som kommunen måtte eie som en del av sin finansforvaltning (typisk aksjefond), vil ikke være aktuelle. Dette er kortsiktige aksjeplasseringer hvor eierstyring ikke er relevant.

KS Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll og NIBR rapporten

Som en del av kontrollen har vi sett på det som står i KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll. Det er der tatt med en rekke anbefalinger overfor både eiere og selskap. Vi har også sett på NIBR rapporten om kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap.

Dokumentliste (kilder)

Vi henviser til følgende kilder:

Lovregler

- Kommuneloven av 25. september 1992
- Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997
- Lov om interkommunale selskaper av 29. januar 1999
- Stiftelsesloven av 15. juni 2001

Eierstrategi/eierstyring og selskapsledelse

- KS (2015): Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll - utgave november 2015
- NIBR (2015): Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap
- Kommunerevisoren nr. 3/2006: Hvem som er omfattet av selskapskontroll (artikkel av seniorrådgiver Jostein Selle, KR D)
- Kommunal- og regionaldepartementet (20.09.13): Spørsmål om habilitet i AS og IKS
- NKRF (2012): Selskapskontroll - fra a til å (praktisk veileder) med vedlegg
- Kommuneforlaget (2011): Kommunalt eierskap - roller, styring og strategi av Vibeke Resch-Knudsen
- Kommuneforlaget (2012): Styring av kommunalt eide selskaper av Vibeke Resch-Knudsen
- Statens prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse (2005)
- NUES (2014): Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse - utgave oktober 2014

Eigersund kommune

- Eigersund kommunes eierskapsmelding 2010
 - Eiervurdering av kommunale selskaper (kommunestyret sak 055/10 fra 04.10.10)
- Eierskapsforvaltning i selskap Eigersund kommune eier aksjer eller andeler i (kommunestyret sak 019/16 fra 18.04.16)
- Andre aktuelle kommunestyresaker om eierskapsforvaltningen
- Eigersund kommunes selskapsnote for 2015
- Oversikt over kommunens representanter i eierorganet til de enkelte selskaper
- Oversikt over kommunens representanter i styret til de enkelte selskaper

Andre kilder

- Eierskapsmeldinger til andre kommuner i regionen
- Brønnøysundregistrene (foretaksregisteret)
- Proff.no (opplysninger om selskapene)

Kommunens overordnede eierstrategier

Vedtatt av kommunestyret 04.10.10 (sak 055/10)

Etablering av eierstrategier

Hvilke krav bør rettes mot offentlige eiere?

1. Det skal være åpenhet knyttet til kommunens eierskap.

- a. Meroffentlighet bør / må være et prinsipp.
- b. Det bør være åpenhet rundt eierkommunenenes valg av styremedlemmer.
- c. Det bør være åpenhet rundt godtgjørelse til styret.

2. Eier bør fremme sine interesser gjennom generalforsamling og representantskap.

- a. Politisk vedtatt eierstrategi binder deltakerne i generalforsamling og representantskap.
- b. Det bør utarbeides en aksjonær-/eieravtale som beskriver forholdet mellom eierne, informasjon til eierne utenom representantskap/generalforsamling, selskapets virksomhet og valg av styret.

3. Eier gir klare mål for selskapet. Styret er ansvarlig for realisering av målene.

- a. Eierskapet bør være forutsigbart og langsiktig (utover fire år).
- b. Eierne i samspill med styret og ledelsen skal sikre god ledelse av selskapet. Herunder bør det fokuseres hvordan eierne og styret sammen skal kunne påvirke ledelsens arbeid med utgangspunkt i selskapets behov.
- c. Aktiv eierstyring krever tverrpolitisk forståelse av hvorfor kommunen er engasjert i selskapet.
- d. Eier bør utforme en styreinstruks som beskriver styrets mandat og sammensetning, styremøtens forretningsorden og saker som skal styrebehandles, saksbehandlingsregler (lovgrunnlag), og informasjon utenom styremøter.
- e. Det bør være klart skille mellom eier og kunde / bruker for å unngå mistanke om at selskap hvor kommunen står som eier forfordles i forhold til andre selskap, eller at det stilles for lave krav fra eier eller på andre måter er tildelt ressurser som gir et ekstra konkurransefortrinn.
- f. Hvorvidt selskapet skal utføre oppgaver etter egenregiprinsippet, eller konkurranseeksponeres, bør tydelig fremgå av vedtekter eller selskapsavtale.
- g. Ved tjenesteleveranse fra selskapet til de samme eierkommunene bør det stilles krav om tjenesteavtaler.
- h. Gjennom krav til resultat og rapportering gir eieren tydelig signaler på hva som forventes av virksomheten. Det er naturlig at eier måler resultatkrav uttrykt med avkastning på den kapitalen de forvalter, krav til kundetilfredshet og HMS forhold, samt likestillingskrav i forhold til styrende organer.
- i. Det bør utarbeides en klar og forutsigbar utbyttepolitikk. I selskaper der virksomheten har karakter av næringsdrift bør en offentlig eier stille de samme krav til avkastning på investert kapital, som det en privat eier vil gjøre.

Hvilke krav bør rettes mot offentlig eide selskaper?

1. Selskapet skal være bevisst sitt samfunnsansvar.

- a. Selskapene bør rapportere etter bærekraftig utvikling - prinsippet, det vil si å integrere økonomisk, miljømessig og sosial rapportering.

2. Eierne skal likebehandles.

- a. Selskapet bør gi dekkende informasjon i god tid om saker som er til behandling.

3. Selskapets åpningsbalanse skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.

- a. Finansieringen av selskapet må tilpasses typen av virksomhet.
- b. Selskapet bør ha en egenkapital som er tilpasset mål, strategi og risikoprofil.
- c. Selskapet bør ha en strategi på kapitalbinding – for stor kapital kan anses å ikke være ønskelig for kommunen.
- d. Lønns- og insentivordninger utformes slik at de fremmer verdiskapingen, og skal være rimelige. Hovedprinsippet bør være at selskapene med kommuner som eier følger kommunal lønnsstrategi, men her må også konkurranse om arbeidskraft i markedet vektlegges.

4. Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart.

5. Styret skal, overfor daglig leder, på uavhengig grunnlag, ha en aktiv rolle mht. service, kontroll, strategi og ressursituasjon. Styret bør:

- a. fastsette en årlig plan for sitt arbeid med særlig vekt på mål, strategi og gjennomføring.
- b. utarbeide plan for eget arbeid og egen kompetanseutvikling, samt evaluere sin virksomhet.

Kort om den interkommunale eierskapsgruppen

Dette er en administrativ interkommunal eierskapsgruppe. Gruppen består av kommunene Gjesdal, Hå, Klepp, Randaberg, Sandnes, Sola, Stavanger og Time, samt Rogaland fylkeskommune.

Det er et løpende samarbeid mellom administrasjonene/rådmennene i eierkommunene. Samarbeidet legger til rette for en koordinert eieroppfølging av selskaper med flere eiere, og bidrar til kompetanseoverføring knyttet til prinsipper og retningslinjer for deltakernes eierstyring. Her diskuteres eierskapspolitiske problemstillinger, og det utarbeides felles svar, brev og saksutredninger i saker på området. Eierskapsgruppen utarbeider forslag til felles eierstrategier for selskaper som kommunene eier sammen. Forslagene utarbeides i samråd med selskapene.

Alle kommunene i den interkommunale eierskapsgruppen har lignende overordnede prinsipper for eierskapet. Den interkommunale eierskapsgruppen diskuterer KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll. Kommunene i eierskapsgruppen har så langt valgt å følge disse anbefalingene, med enkelte mindre unntak.

Oversikt over kommunens aksje- og interkommunale selskaper

Aksje- og interkommunale selskaper - Kilde: Kommunens selskapsnote 2015 og Proff.no (tall for driften i tusen kr, tall for bokført verdi i kr)

Selskap	Driftsinntekt 2014	Driftsresultat 2014	Eierandel	Bokført verdi 31.12.15
Dalane Miljøverk IKS	36 788	1 074	68,50 %	68 500
Uninor AS	51 083	1 549	63,75 %	3 065 000
Dalane Energi IKS	211 351	33 116	61,15 %	92 539 200
Dalane Kystutvikling AS	3	(891)	13,70 %	500 000
Magma Geopark AS	2 177	(412)	10,43 %	350 000
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS	5 538	(301)	5,16 %	-
Rogaland Revisjon IKS	19 555	(4 928)	3,79 %	151 800
Lyse AS	6 196 000	3 344 000	2,95 %	1 207 000
Filmparken AS	9 798	421	-	2 821

Vi har her korrigert for tre forhold. Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS mangler i selskapsnoten. Dalane Næringshage AS står også i selskapsnoten, men dette selskapet er avviklet for flere år siden. Kommunen vedtok 14.12.15 å selge seg ut av eierskapet i Lagårdhallen AS (48,45 %). EIK får kjøpe kommunens aksjepost. Denne prosessen er enda ikke avsluttet (status 21.04.16).

Driftsinntekt og driftsresultat for 2015 foreligger enda ikke i Proff.no (status 26.04.16). Bokført verdi er Eigersund kommunes bokførte verdi av eierandelen 31.12.15.

Formålet til viktige selskaper (herunder selskaper hvor kommunen har større eierandeler)

Vedtekstfestet formål iht. Brønnøysundregistrene (foretaksregisteret)

- Formålet med Dalane Miljøverk IKS er å løse deltakerkommunenes lovpålagte oppgaver innenfor avfallssektoren, herunder også innsamling og behandling av kloakkslam fra private husholdninger. Selskapet kan også utføre andre oppgaver innenfor fagområdet renovasjon eller beslektede områder, dersom dette ikke medfører kostnader som gir økte renovasjonsgebyrer. Oppgave tillagt deltakerne i følge særlov, vil betinge hjemmel i særlov som vilkår for at oppgaven kan overføres til et interkommunalt samarbeid.
- Formålet med Uninor AS er å utvikle mennesker og arbeidskraft. Dette skjer i tett samarbeid med ordinære virksomheter, datterselskapet Arbeidskompetanse og Service AS samt andre tiltaksarrangører. Selskapet tilbyr arbeidstrening og varig tilrettelagte arbeidsplasser.
- Formålet med Dalane Energi IKS er å skape langsiktige verdier for eierne, kundene og samfunnet ved å være regionens ledende kraftprodusent og leverandør. Drive rasjonell, sikker og konkurransedyktig produksjon, omsetning og distribusjon av miljøvennlig energi. Delta i næringsvirksomhet med relevans til kjernevirksomhetene, enten alene eller i samarbeid med andre. Utvikle og tilby framtidssrettede energiløsninger for kundene.
- Formålet med Lyse AS er å skape verdier for kundene, eierne og samfunnet. Sørge for en sikker og rasjonell energiforsyning til selskapets kunder. Være en kundeorientert, konkurransedyktig aktør og en attraktiv samarbeidspartner. Kunne tilby kundeløsninger som gir kunden valgfrihet og mulighet for effektive og miljøvennlige energiløsninger. Delta i næringsutvikling og næringsvirksomhet med relevans til kjernevirksomhetene, enten selv eller i samarbeid med andre, gjennom etablering, aksjekjøp, sammenslutninger mv.

Merknader til oversikten

Vi har ikke verifisert kommunens verdivurdering av de enkelte selskaper, men dette vil normalt være markedsverdi eller kommunens andel av aksjekapitalen/selskapskapitalen etc.

Oversikt over andre selskaper kommunen er involvert i

Andre selskaper kommunen er involvert i - Kilde: Kommunens administrasjon

Interkommunale samarbeid og andre selskaper

- Dalane Friluftsråd IS (en av fire kommuner)
- Rogaland Kontrollutvalgsekretariat IS (som bruker, ikke som eier)
- Biblioteksentralen SA
- Opplæringskontoret i Dalane SA
- Landbrukscenteret Helleland SA
- Varden Barnehage SA
- Raketten Barnehage SA

Foreninger

- ?

Stiftelser

- Jæren Folkehøgskolelag
- Vinterlandbruksskolen på Jæren
- Studentersamfundets Hus

Det er her ikke tatt med interkommunale samarbeid som ikke er egne selskaper eller vertskommunesamarbeid.

Oversikt over utførte selskapskontroller²¹

En selskapskontroll av et selskap vil omfatte dette selskapet og heleide datterselskaper. Andre datterselskaper og tilknyttede selskaper vil bli omtalt, men i utgangspunktet ikke spesielt kontrollert. Dette kommer an på hvilken drift/funksjon som er lagt i disse selskapene.

Oversikt over utførte selskapskontroller som gjelder Eigersund kommune²²

Gjennomført av Rogaland Revisjon IKS:

- Dalane Miljøverk IKS (2006)
- Lyse Energi AS (2008)
- Uninor AS (2010)
- Dalane Energi IKS (2011)
- Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS (2013)
- Dalane Miljøverk IKS (2015)
- Lyse AS (2015)

Gjennomført av andre:

- Rogaland Revisjon IKS (2011)
(Utført av ReVisor AS)

²¹ Selskapskontroller ble hjemlet i kommuneloven fra 01.07.04. Kontrollene er blitt samordnet med de andre kommunale eierne. Uninor AS hadde også private eiere, men hvor vi fikk avtale om innsyn med de private eierne. De private eierne har senere blitt utløst. Lyse Energi AS heter i dag Lyse AS. Eigersund var ikke med på selskapskontrollen av Rogaland Revisjon IKS.

²² Det er her for Lyse (2008) brukt daværende selskapsnavn.

Kommunens politiske saker angående eierskapsforvaltning

Kommunestyre- og formannskapsaker 2013-2015 samt pr. 01.05.2016

Kilde: Kommunens nettsider (politiske saker)

Oversikten viser 2013-2015 og status så langt i 2016 (pr. 01.05.2016). Vi har bare tatt med selskaper som kommunen eier (dvs. AS, IKS, IS). Saker som kun gjelder kommunens valg av styremedlemmer og eierrepresentanter i selskapene er ikke med i oversikten. Valget av styrerepresentanter må ellers skje på det formelle eiermøte i eierorganet.

Formannskapet	Kommunestyret	Sak
	11.03.13 - 008/13	Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Selskapskontroll
17.04.13 - 027/13 R		Dalane Energi IKS - Studietur for representantskapet til Island - Politisk behandling av utgiftsdekning
17.04.13 - 027/13 R		Dalane Miljøverk IKS - Innkalling til representantskapsmøte 26.04.13
17.04.13 - 027/13 R		Uninor AS - Varsel om generalforsamling 25.04.13
12.06.13 - 041/13 R		Magma Geopark AS - Varsling generalforsamling tirsdag 14.mai 2013
28.08.13 - 046/13 R		Dalane Miljøverk IKS - Møteprotokoll 1/13 fra representantskapsmøte i 26.04.13
28.08.13 - 046/13 R		Magma Geopark AS - Protokoll generalforsamling 14.05.13
28.08.13 - 046/13 R		Rogaland Revisjon IKS - Protokoll representantskapsmøte 23.04.13
28.08.13 - 046/13 R		Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Protokoll representantskap 25.04.13
28.08.13 - 046/13 R		Uninor AS - Generalforsamling 25.04.13 - Oversendelse av dokumenter
23.10.13 - 070/13 R		Lagårdhallen AS - Orientering om status flerbrukshall på Lagård
27.11.13 - 076/13		Magma Geopark AS - Prosjekt: Magma Geopark i Dalane
27.11.13 - 082/13 R		Rogaland Revisjon IKS - Protokoll fra møte i representantskapet i 03.10.13
27.11.13 - 082/13 R		Dalane Miljøverk IKS - Innkalling til representantskapsmøte 14.11.13
12.12.13 - 098/13 R		Protokoll Dalane friluftsråd IS - Årsmøte nr. 08.2013 22.10.13
22.01.14 - 008/14 R		Dalane Miljøverk IKS - Møteprotokoll representantskapet 14.11.13
22.01.14 - 008/14 R		Uninor AS- Underskrevet protokoll - Ekstraordinær generalforsamling 18.12.13
22.01.14 - 010/14	17.02.14 - 012/14	Dalane Energi IKS - Endring av låneramme - Endring av § 15 i vedtektene
12.02.14 - 022/14 R		Magma Geopark AS - Melding om vedtak i næringsstyret 17.12.13 - Søknad om støtte
12.02.14 - 022/14 R		Rogaland Revisjon IKS - Tertialrapport 31.12.2013
19.03.14 - 024/14	24.03.14 - 014/14	Uninor AS - Søknad - Omgjøring av ansvarlig lån til egenkapital
19.03.14 - 035/14 R		Magma Geopark AS - Melding om vedtak: Søknad om støtte
09.04.14 - 041/14 R		Dalane Miljøverk IKS - Representantskapsmøte 29.04.14 - Styrevalg
09.04.14 - 041/14 R		Rogaland Revisjon IKS - Innkalling til representantskapsmøte 24.04.14
09.04.14 - 041/14 R		Dalane Friluftsråd IS - Årsmelding 2013
11.06.14 - 059/14 R		Magma Geopark AS - Varsling - Generalforsamling - Mandag 26 mai 2014, kl 1800
11.06.14 - 059/14 R		Rogaland revisjon IKS - Årsberetning 2013 og protokoll fra møte i representantskapet 24.04.14
11.06.14 - 059/14 R		Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Protokoll representantskapsmøte 24.04.14
11.06.14 - 059/14 R		Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Representantskapsmøte 24.04.14 - Ettersending av saksdokumenter
11.06.14 - 059/14 R		Uninor AS - Innkalling generalforsamling 29.04.14
11.06.14 - 059/14 R		Uninor AS - Underskrevet protokoll fra generalforsamling 29.04.14
11.06.14 - 062/14	16.06.14 - 040/14	Lagårdhallen AS - Flerbrukshall på Lagård
11.06.14 - 069/14	16.06.14 - 047/14	Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Endring av selskapsavtale og eierandel

Rogaland Revisjon IKS

27.08.14 – 082/14 R		Lyse Energi AS - Protokoll fra generalforsamling 29.04.14
27.08.14 – 082/14 R		Lyse Energi AS - Protokoll fra ekstraordinær generalforsamling 27.03.14
27.08.14 – 082/14 R		Dalane Miljøverk IKS - Protokoll fra representantskapsmøte 08.05.14
27.08.14 – 082/14 R		Dalane Energi IKS - Innkalling til representantskapsmøte 05.06.14
27.08.14 – 082/14 R		Dalane Energi IKS - Korrigerte sakspapirer til representantskapsmøte 05.06.14 - Endring i årsberetning 2013
27.08.14 – 082/14 R		Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Innkalling til styremøte 06.06.14
27.08.14 – 082/14 R		Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Protokoll fra styremøte 06.06.14
27.08.14 – 082/14 R		Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS - Innkalling til ekstraordinært representantskapsmøte 11.06.14
27.08.14 – 082/14 R		Magma Geopark AS - Generalforsamling - Protokoll fra Mandag 26 mai 2014
24.09.14 – 088/14	29.09.14 – 057/14	Dalane Energi IKS - Forslag til eieravtale (skissert forslag)
24.09.14 – 090/14	29.09.14 – 059/14	Lagårdshallen AS - Flerbrukshall på Lagård
22.10.14 – 110/14 R		Rogaland Revisjon IKS - Innkalling til representantskapsmøte 13.10.14
19.11.14 – 117/14 R		Rogaland Revisjon IKS - Protokoll fra representantskapsmøte 13.10.2014
19.11.14 – 117/14 R		Uninor AS - Underskrevet protokoll fra ekstraordinær generalforsamling 05.11.14
21.01.15 – 009/15 R		Dalane Kystutvikling AS - Lerviken båthavn - Hvilke planer /handlingsrom for fremtiden?
21.01.15 – 009/15 R		Dalane Kystutvikling AS - Alternativ bruk av småbåthavn i Lerviken - Møte med Dalane Kystutvikling
21.01.15 – 009/15 R		Dalane Kystutvikling AS - Utleie av området i Lerviken
21.01.15 – 009/15 R		Dalane Kystutvikling AS - Momenter angående utnyttelse av Lerviken småbåthavn til andre formål - Flomproblematikk
21.01.15 – 009/15 R		Lagårdshallen AS - Informasjon til formannskapet 21.01.15
12.02.15 – 019/15 R		Kommunal- og moderniseringsdepartementet - Høyring Oppheving av kommuneloven kapittel 5B Samkommune
11.03.15 – 025/15	16.03.15 – 004/15	Dalane Miljøverk IKS - Endring i selskapsavtalen
11.03.15 – 035/15 R		Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS; Uninor AS; Lyse Elnett AS; Dalane Energi IKS; Rogaland Revisjon IKS; Dalane Miljøverk IKS; Dalane Kystutvikling AS; Lagårdshallen AS; Magma Geopark AS - Behandling av saker på generalforsamling/representantskap
29.04.15 – 037/15		Dalane Miljøverk IKS - Eierstruktur Svåheia Eiendom AS – representantskapsmøte Dalane Miljøverk IKS 30.04.15
06.05.15 – 039/15	11.05.15 – 0023/15	Dalane Energi IKS - Godkjenning av ny selskapsavtale
11.05.15 – 058/15		Dalane Energi IKS - Tilbakemelding på høring av endringer i energiloven - Skille mellom nett og annen drift
	11.05.13 – 037/15	Dalane Miljøverk IKS - Selskapskontroll
26.08.15 – 079/15 R		Dalane Kystutvikling AS - Årsberetning og regnskap 2014
21.09.15 – 083/15	28.09.15 – 059/15	Dalane Energi IKS - Fremtidig organisering av selskapet
	28.09.15 – 067/15	Lyse AS - Selskapskontroll
21.10.15 – 101/15 R		Uninor AS - Halvårsrapport Uninor og AKS for 1. halvår 2015
10.12.15 – 112/15	14.12.15 – 113/15	Lagårdshallen AS - Ny behandling
20.01.16 – 007/16 R		Dalane Miljøverk IKS 13.11.15 - Representantskapsprotokoll 3/15 fra representantskapsmøte 13.11.15
14.04.16 – 026/16	18.04.16 – 019/16	Eierskapsforvaltning i selskap Eigersund kommune eier aksjer eller andeler i
14.04.16 – 036/16 R		Innkalling til representantskapsmøte Interkommunalt Arkiv Rogaland IKS (IKA) 27.04.16

Eigersund kommunes eier- og styrerepresentanter

Oversikten omfatter kun selskaper hvor ordinær eierstyring er mulig (dvs. aksjeselskaper, interkommunale selskaper og interkommunale samarbeid som er egne selskaper) Oversikten viser eier- og styrerepresentanter i gjeldende valgperiode 2015-2019 (status april/mai 2016). Det vil forekomme enkelte endringer i løpet av valgperioden for styrevalg. Vararepresentanter er ikke tatt med.

Kommunens eier- og styrerepresentanter - Kilde: Kommunens administrasjon			
Selskap	Type ²³	Eierrepresentanter	Styremedlemmer
Dalane Miljøverk IKS	H	Ordfører O Stangeland Anja Hovland May H. Hetland Ervik	Bjørn Arild Omdal Åshild Bakken Astrid H. Robertson
Uninor AS	H	Ordfører O Stangeland	Geir Hestnes Randi L. H. Birkeland
Dalane Energi IKS	H	Ordfører O Stangeland Varaordfører L E Egaas Lene Røraas Astrid H. Robertson Bente S Gunvaldsen Frank Hansen Ruth Evy Berglyd Martin Liland	Kåre Hansen Inghild Vanglo
Dalane Kystutvikling AS	D	Bitten Fugelsnes	Bitten Fugelsnes
Magma Geopark AS	D	Ordfører O Stangeland	-
Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS	H	Ordfører O Stangeland	-
Rogaland Revisjon IKS	H	Ordfører O Stangeland	Arne Stapnes
Lyse AS	H	Ordfører O Stangeland	På deling (se nedenfor)
Filmparken AS	D	Varaordfører L E Egaas	-
Dalane Friluftsråd IS	H	Helene Rodvelt Anders Ege Martin Liland	-

- Varaordfører Leif Erik Egaas er kommunens representant i bedriftsforsamling til Lyse AS.
- Aksjonæravtalen Lyse AS: Eigersund, Bjerkreim, Lund, Strand, Hjelmeland og Finnøy skal samlet ha ett styremedlem på deling.

Eierstrategi – Eigersund Næring og Havn KF

Kommunestyresak 054/14 fra 29.09.14

Eierstrategi - Næring og Havn KF

Sammendrag

Styret i Eigersund Næring og Havn KF har med rette etterspurt en eierstrategi for foretaket. Rådmannen hilser dette initiativet velkommen, og ser at tiden er moden for å få en eierstrategi på plass.

Rådmannen er opptatt av at de overordnede styringssignalene til Eigersund Næring og Havn KF skal være så tydelige og klare som mulig – samtidig som foretaket skal ha muligheten til å meisle ut operative målsettinger, verdigrunnlag og arbeidsmetoder på egen hånd. Utfordringen i dette er å utarbeide en strategi som både er overordnet og samtidig konkret nok til at den virker styrende på foretakets virksomhet. For å videreformidle dette til Eigersund Næring og Havn KF foreslås det i saken å etablere en egen eierstrategi for foretaket. Denne strategien vil etter hvert bli satt inn i en større sammenheng med en strategisk næringsplan.

²³ H betyr heleid selskap av kommunen alene eller sammen med andre (fylkes)kommuner, mens D betyr deleid selskap (dvs. det er her også andre typer eiere, eksempelvis private eller staten). Typeinndelingen gjelder egentlig kun aksjeselskaper da interkommunale selskaper og interkommunale samarbeid alltid er heleide. Den har betydning for i hvilken grad kommunen kan kreve innsyn i selskapene iht. kommunelovens § 80. Dette kan etter lovreglene bare gjøres i heleide selskaper. Men innsynsrett kan bli avtalt med andre eiere eller være vedtektsfestet.

I saken er det lagt vekt på å definere hva som menes med en eierstrategi. Rådmannen vil i dette også omtale den bebudede strategiske næringsplanen. Prinsipper for god eierstyring vil være et sentralt tema – og det vil i denne sammenhengen bli pekt på hvordan dette fra rådmannens ståsted ønskes utøvd i relasjonen mellom Eigersund kommune og foretaket. Utover dette vil det bli fokusert på mål og verdier. Målene vil ha en overordnet karakter. Verdigrunnlaget mener rådmannen det må være opp til foretaket å utarbeide og fastsette, men det er viktig at det stilles krav til at dette blir gjort.

En problemstilling som vil dukke opp er hvordan målsettingene til foretaket er realiserbare ut fra den økonomiske situasjonen foretaket til enhver tid befinner seg i. Dette er et spørsmål som i stor grad vil finne sitt svar i den årlige budsjettbehandlingen. I tillegg vil dette også avhenge av i hvor stor grad KF'et klarer å generere egne inntekter. Dette vil styre bemanningen av foretaket. Bortsett fra stillingen som prosjektleder for Hestnes-utbyggingen er det ikke lagt opp til å overføre andre stillinger fra Teknisk. Det er imidlertid helt på det rene at det skal være et nært og tett samarbeid mellom foretaket og Teknisk. Dette er også vedtaksfestet tidligere. I denne sammenhengen er det også et poeng å peke på at organiseringen til Teknisk vil bli gjennomgått for å se om det finnes effektiviserings- og rasjonaliseringspotensiale. I dette er det også naturlig å vurdere forholdet til foretaket og de oppgavene som foretaket naturlig vil kunne overta.

I en del sammenhenger vil det oppstå situasjoner hvor en handling vil fremstå som samfunnsmessig fornuftig, men bedriftsøkonomisk ufornuftig. I slike saker vil det være opp til styrets brede skjønn å trekke sine konklusjoner i den enkelte sak. For rådmannen er det et poeng å presisere at samfunnsnyttige handlinger ligger innenfor det som foretaket selvsagt skal kunne vurdere. Dette må dog sees opp mot virksomhetens totale lønnsomhet. Det å finne den rette balansen i dette er rådmannen trygg på at foretaket skal få til.

Når det gjelder investerings siden vil rådmannen anbefale at forskutteringsmidler avsatt til Eigersund Næringspark (Eigestad) overføres til foretaket uten bindinger. Dette er totalt kr 10.760.000,- som kan benyttes til oppkjøp av areal. Det er en forutsetning at investeringer i areal skjer innenfor Eigersund kommunegrense.

KS-054/14 Vedtak

1. Eigersund kommune legger til grunn at prinsippene for godt eierskap og styring av Eigersund Næring og Havn KF omtalt i denne saken legges til grunn for foretakets videre arbeid.

Foretaket skal jobbe for å nå følgende hovedmål:

- Eigersund Næring og Havn KF skal være en moderne, aktiv og attraktiv organisasjon som skal legge til rette for at nåværende og fremtidige brukere av foretakets varer og tjenester skal vise stor grad av kundetilfredshet.
- Foretaket skal aktivt søke samarbeid med andre aktører for å utnytte foretakets ressurser på en best mulig måte, og derigjennom skape merverdi for foretaket og samfunnet.
- Foretaket skal bidra til at Eigersund kommune videreutvikler seg som regionens naturlige sentrum innenfor områdene havn, næring, bolig og turisme.
- Foretaket opprettholder status og videreutvikler mulighetene som ligger i stamnetthavnefunksjonen.

2. Det utarbeides et verdigrunnlag og etiske retningslinjer for Eigersund Næring og Havn KF som bygger på og viderefører foretakets vedtekter, mål og retningslinjer.

3. Foretaket fastsetter en årlig plan for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring.

4. Foretaket utarbeider årlig en rapport som gir en samlet redegjørelse for selskapets styring og ledelse (årsrapport)

5. Det skal være et klart skille mellom foretakets havneøkonomi og foretakets andre økonomiske virksomhetsområder. For å ytterligere fremheve dette blir de resterende målsettingene skilt i to deler: Havneforvaltning og Næring, bustad og turisme.

(I saken/vedtaket listes det opp hovedmålsettinger for disse to områdene)

Anbefaling om obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte (KS anbefaling nr. 1)

OBLIGATORISK OPPLÆRING AV OG INFORMASJON TIL FOLKEVALGTE

Kommunene bør som en del av sitt folkevalgtprogram gjennomføre obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden. Det anbefales også at det nye kommunestyret tidlig i perioden får en oversikt over status for selskapene.

Det er viktig at kommunestyrene som eiere får kunnskap og innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmuligheter man har for de selskapene kommunen har eierandeler i. Det er viktig at de folkevalgte får innsikt i de ulike rollene man har som folkevalgt, som styremedlem eller som medlem av representantskap eller generalforsamling. De folkevalgte må ha en bevissthet om roller, styringslinjer og ansvarsfordeling. Det anbefales at kommunestyret gis tid til kompetanseutvikling som ledd i å styrke det kommunale eierskapet gjennom opplæring eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i løpet av de første 6 månedene og etter 2 år.

Anbefaling om utarbeidelse av eierskapsmeldinger (KS anbefaling nr. 4)

UTARBEIDELSE AV EIERSKAPSMELDINGER

Kommunestyrene bør hvert år fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper.

Disse prinsippene bør gjenspeile selskapet sett i sammenheng med kommunens totale virksomhet og være kommunisert og tilgjengelig, ikke bare for selskapets organer, men også for kommunens innbyggere. Eierskapsmeldingen gir også et godt grunnlag for en politisk gjennomgang av all virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter. Eierskapsmeldingen skal behandles i kommunestyret. Eierskapsmeldingen skal primært omhandle selskapene der kommunen er hel- eller deleier, men bør også reflektere styringen av de interkommunale samarbeidene.

Eierskapsmeldingen bør minimum ha disse hovedpunktene:

1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid.
2. Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
3. Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene.
4. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder styringsdokumentene.
5. Selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv.

En eierskapsmelding vil sikre et grunnlag for nødvendige styringssignaler til selskapene og tydeliggjøre de folkevalgtes ansvar. Den vil også bidra til å skaffe oversikt over kommunens samlede virksomhet og bidra til mer åpenhet overfor omverden.

Det bør også utarbeides en felles eierskapsmelding hvis kommunen er medeier i flere selskaper sammen med andre kommuner. En slik eierskapsmelding vil sikre felles føringer fra eierne der det er mulig.²⁴

²⁴ Dette kan være noe vanskelig å få til i praksis. Kommunenes overordnede prinsipper for eierskapet i eierskapsmeldingene er gjerne noe ulike. Kommunene i vår region har heller satset på «felles» eierstrategier for selskapene.

Anbefaling om eierorganets sammensetning og funksjon (KS anbefaling nr. 7)

EIERORGANETS SAMMENSETNING OG FUNKSJON

Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierstyring skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak.

Samhandlingen mellom kommunestyret og eierorganet er ikke regulert. Eierstyringen skal skje gjennom eierorganet for selskapene og gjennom kommunestyret for foretakene. For selskapsformene AS og IKS bør det for å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet, etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyre og eierorganet som forankres i eierskapsmeldingen.

Oppnevning av sentrale folkevalgte til eierorganet vil bidra til å forenkle samhandlingen og kommunikasjonen mellom kommunestyret og eierorganet. Aksjeloven sier ikke noe om hvem som skal møte som aksjonær. Ordfører eller andre kommunestyrerepresentanter må gis fullmakt for å kunne stemme på generalforsamling. Medlemmer av et representantskap (IKS) er valgt av kommunestyret etter kommunelovens regler, og i motsetning til aksjeloven, kan ikke andre møte etter fullmakt. Det bør derfor utnevnes vara-medlemmer for representantskapsmedlemmene.

Dersom formålet med selskapet er rene driftsoppgaver er det ingen ting i veien for at administrasjonen sitter i eierorganet.

Oversikt over alle KS sine anbefalinger

Versjon november 2015

KS sine nærmere vurderinger vedrørende anbefalingene er ikke tatt med her. Dette kan leses i selve anbefalingene (som ligger på KS sine nettsider).

Nr. 1 OBLIGATORISK OPPLÆRING AV OG INFORMASJON TIL FOLKEVALGTE

Kommunene bør som en del av sitt folkevalgtprogram gjennomføre obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden. Det anbefales også at det nye kommunestyret tidlig i perioden får en oversikt over status for selskapene.

Nr. 2 VURDERING OG VALG AV SELSKAPSFORM

Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset selskapets formål, eierstyringsbehov, samfunnsansvar, hensynet til innsyn, markedsforhold og det aktuelle lovverket.

Nr. 3 FYSISK SKILLE MELLOM MONOPOL OG KONKURRANSEVIRKSOMHET

Selskaper som opererer i et marked i konkurranse med andre aktører i tillegg til monopolvirksomhet, bør som hovedregel skille ut den markedsrettede delen av virksomheten for å unngå rolleblanding og kryssubsidiering.

Nr. 4 UTARBEIDELSE AV EIERSKAPSMELDINGER

Kommunestyrene bør hvert år fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper.

Nr. 5 UTARBEIDELSE OG REVIDERING AV STYRINGSKAPASITETER

Kommunestyret skal utarbeide og bør jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.

Nr. 6 EIERMØTER

KS anbefaler at det jevnlig gjennomføres eiermøter for å bidra til god eierstyring og kommunikasjon med ed selskapet. Et eiermøte er et møte mellom representanter fra kommunen som eier, styret og daglig leder for selskapet.

Nr. 7 EIERORGANETS SAMMENSETNING OG FUNKSJON

Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierstyring skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak.

Nr. 8 GJENNOMFØRING AV GENERALFORSAMLINGER OG REPRESENTANTSKAPSMØTER

De formelle eiermøtene er generalforsamling eller representantskap. Det er styret som innkaller. Bestemmelser om innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker.

Nr. 9 SAMMENSETNINGEN AV STYRET

Det er eiers ansvar å sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps virksomhet. Det anbefales at kommunen sikrer opplæring av styremedlemmene.

Nr. 10 VALGKOMITE OG STYREUTNEVNELSER

Ved valg av styrer til kommunalt eide selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomite.

Nr. 11 KJØNNMESSIG BALANSE I STYRENE

Det anbefales at eierorganet uavhengig av organisasjonsform tilstreber balansert kjønnsrepresentasjon. Styremedlemmene behøver ikke være bosatt i kommunen.

Nr. 12 RUTINER FOR Å SIKRE RIKTIG KOMPETANSE I SELSKAPSTYRENE

Eier har ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. Eier bør også anbefale styret selv jevnlig å vurdere egen kompetanse ut fra eiernes formål med selskapet. Det er derfor anbefalt flere rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

Nr. 13 STYRESAMMENSETNING I KONSERNMODELL

Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styrer.

Nr. 14 OPPNEVNELSE AV VARAREPRESENTANTER

Der det utpekes varamedlemmer til styret bør ordningen med numeriske varamedlemmer benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

Nr. 15 HABILITETSVURDERINGER

Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styrer i selskaper.

Nr. 16 GODTGJØRING AV STYREVERV

Kommunen bør i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmelding ha en prinsipiell diskusjon om godtgjøring av styreverv. Denne bør danne grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar.

Nr. 17 REGISTRERING AV STYREVERV

Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på www.styrevervregisteret.no.

Nr. 18 ARBEIDSGIVERTILHØRIGHET I SELVSTENDIGE RETTSSUBJEKTER

Det anbefales at selskapene søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon. KS Bedrift vil være et naturlig valg for mange av disse selskapene.

Nr. 19 UTARBEIDELSE AV ETISKE RETNINGSLINJER

Eier bør påse at selskapsstyrene utarbeider, og jevnlig reviderer, etiske retningslinjer for selskapsdriften.

Nr. 20 SÆRLIG OM ADMINISTRASJONSSJEFENS ROLLE I KOMMUNALE FORETAK

Det anbefales at kommunestyrene ved opprettelse av kommunale foretak diskuterer administrasjonssjefens rolle og handlingsmuligheter overfor daglig leder.

Nr. 21 UTØVELSE AV TILSYN OG KONTROLL

Kommunestyret har både et tilsyns og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket etterlevs og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollansvaret gjelder også når virksomheten er skilt ut i egne selskaper.

Status på godt kommunalt eierskap – Eksempel

KS sine anbefalinger om eierskap, ledelse og kontroll av kommunale selskaper

Statusoversikten nedenfor er et eksempel hentet fra Sola kommunes eierskapsmelding (februar 2015), og viser i hvilken grad kommunen følger KS sine anbefalinger. Parentes er benyttet når kommunen enten har en intensjon om å følge anbefalingen, eller bare delvis følger anbefalingen.

KS-Eierforum - anbefaling om eierskap, selskapsstyring og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eid selskap og foretak		
Anbefaling om eierskap mv	Status	Kommentar
1. Obligatorisk opplæring av og info til folkevalgte	Under planlegging	
2. Utarbeidelse av eierskapsmeldinger	Ja	Eierskapsmelding vedtatt 2006
3. Utarbeidelse og revidering av selskapsstrategi og selskapsavtale/vedtekter	Ja	Se bl.a kap 4.3.4
4. Vurdering og valg av selskapsform	Ja	Se kap. 5.2
5. Fysisk skille mellom monopol og konkurranse virksomhet	Ja	Se kap 4.3.1
6. Tilsyn og kontroll med kommunale foretak og med forvaltn. av kommunens interesser i selskap	Ja	Se kap 4.5
7. Sammensetning og funksjon til eierorgan	Ja	Se kap 4.3.5, 5.5 og 5.6
8. Gjennomføring av eiermøter	Ja	Se kap 4.2.2
9. Eiers krav til prof. styrer i kommunal sektor	Ja	Se kap 4.3.5 og 5
10. Valgkomite for styreutnevvelser i AS og IKS	(Ja)	Se ka 4.3.4, 5.5, og 5.6
11. rutiner for kompetansevurdering av styrene	Ja	Se kap 4.3.5
12. Styresammensetning i konsernmodell	Ja	Se kap 4.3.5
13. Oppnevning av vararepresentanter	(Ja)	Se kap 4.3.5
14. Habilitetsvurdeing og politisk repr i styrene	Ja	Se kap 4.3.1 og 4.3.5
15. Kjønnnsrepr. i styrene	Ja	Se kap 4.3.1 og 4.3.5
16. Godtgjøring av registreing av styreverv	Ja	Se kap 4.3.5
17. Arbeidsgivertilhørighet i selvst. rettssubjekt	Ja	Se kap 5.3,5.4,5.5, 5.5 og 5.7
18. Utarbeidelse av etiske retningslinjer	Ja	Se kap 4.3.2 og 4.4
19. Adminstrasjonssjefens rolle i kommunale og fylkeskommunale foretak	Ja	Se kap 5.3

Merknader til tabellen

Anbefaling nr. 1, 2, 6 og 19 gjelder den enkelte eierkommune. De andre anbefalingene angår alle eierkommunene i et selskap. Noen anbefalinger vil selskapene selv måtte følge opp. Statusoversikten har med seg KS sine anbefalinger versjon **september 2014**. Som det fremgår foran her, er det kommet en ny versjon november 2015. Anbefalingene ble der noe justert og revidert.

Oversikt over statens prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse

Nettsider til Nærings- og fiskeridepartementet

Statens prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse

- Aksjonærer skal likebehandles.
- Det skal være åpenhet knyttet til statens eierskap i selskapene.
- Eierbeslutninger og vedtak skal foregå på generalforsamlingen.
- Staten vil, eventuelt sammen med andre eiere, sette resultatmål for selskapene, styret er ansvarlig for realiseringen av målene.
- Kapitalstrukturen i selskapet skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.
- Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskapets egenart.
- Lønns- og insentivordninger bør utformes slik at de fremmer verdiskapningen i selskapene og fremstår som rimelige.
- Styret skal ivareta en uavhengig kontrollfunksjon overfor selskapets ledelse på vegne av eierne.
- Styret bør ha en plan for eget arbeid og arbeide aktivt med egen kompetanseutvikling. Styrets virksomhet skal evalueres.
- Selskapet skal være bevisst sitt samfunnsansvar.

Hvem som er omfattet av selskapskontroll

Utdrag fra artikkel i *Kommunerevisoren* nr. 3/2006 (av seniorrådgiver Jostein Selle, KRD)

Hvem skal det føres kontroll med?

Bestemmelsen i kommuneloven § 77 nr. 5 pålegger kontrollutvalget et ansvar for å «påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper m.m.» Det fremgår av spesialmotivene til denne bestemmelsen at det her siktes til «eierinteresser», jf. Ot. Prp. nr. 70 (2002-2003) (heretter «proposisjonen») s. 106. Det er tale om kontroll med de interesser som springer ut at eierposisjonen. I proposisjonen s. 69 heter det at «Temaet (...) for drøftelsen er derfor avgrenset til eieroppfølging av selskaper som kommunen eier/kontrollerer». Bestemmelsene om selskapskontroll retter seg ikke mot selskaper hvor kommunen ikke har eierandel. Det ligger blant annet utenfor rammen for selskapskontrollen å føre kontroll med selskaper hvor kommunens interesse utelukkende bygger på et kontraktsmessig forhold til selskapet. Eierskapet kan imidlertid enten være direkte, eller indirekte. Indirekte kan eierskapet være dersom kommunen eier et selskap som har eierandeler i andre selskaper.

Bestemmelsen om selskapskontroll i § 77 må ses i sammenheng med kl. § 80 som gir en utvidet rett til innsyn i bestemte selskaper, i forhold til det som i alminnelighet gjelder. Det er de selskapene som er omhandlet i § 80 som er i fokus for selskapskontrollen. Det vil si interkommunale selskaper (IKS) og aksjeselskaper hvor kommuner/fylkeskommuner alene eller sammen med andre kommuner/fylkeskommuner eier alle aksjer, samt heleide datterselskaper til slike selskaper.

Uttrykket «selskaper m.m.» har gitt opphav til spørsmål om hvorvidt dette også omfatter andre organisasjonsformer enn selskaper, for eksempel foreninger og stiftelser. Det har også vært stilt spørsmål ved om selskaper hvor det er private deleiere omfattes.

Det er viktig å være oppmerksom på at de særregler som fremgår av § 80 bare gjelder de selskaper som der er nevnt. For andre selskaper vil kommunen stå i samme posisjon som en hvilken som helst annen eier når det gjelder mulighetene til å føre kontroll med sine eierinteresser. Det vil si at retten til innsyn mv. normalt må utøves på generalforsamling, og ellers innenfor de rammer den aktuelle selskapslov setter.

Dette innebærer blant annet at der en kommune har eierandeler i et aksjeselskap hvor det også er private eiere, vil ikke kommunen rettslig sett ha andre muligheter til å gjennomføre en kontroll med sine interesser enn det en privat eier har. I selskaper hvor det også er private eiere vil derfor selskapskontrollen måtte tilpasses dette. Den viktigste kontrollen vil her være om den som representerer kommunen på generalforsamling har utøvd sin stemmerett i samsvar med kommunestyrets forutsetninger og vedtak.

Andre organisasjonsformer enn selskaper?

Det hersker en viss usikkerhet knyttet til spørsmålet om reglene også omfatter andre organisasjonsformer enn selskaper. I praksis vil dette si ulike typer foreninger og stiftelser. Forholdet til andre organisasjonsformer enn selskaper er svært sparsomt berørt i proposisjonen.

Når det gjelder stiftelser vil det være lite naturlig å reise spørsmål om kontroll fra kommunens side. Det ligger i stiftelsens natur at den skal ha en særlig selvstendig stilling. Stiftelsen har som kjent verken eiere eller medlemmer. Noen oppfølging fra stifterens side vil i utgangspunktet være lite aktuelt. Uansett vil altså stifters ambisjoner om å følge opp stiftelsens virksomhet måtte ligge innenfor stiftelseslovens rammer, uten de særlige muligheter for informasjon som ligger i kommuneloven § 80. Det fremgår av proposisjonen at stiftelser ikke var tema for drøftelsene, (jf. s. 68, hvor det heter at «*det antas ikke å være behov for å legge til rette for særlige kontroll- og tilsynsmekanismer for stiftelser opprettet av kommuner*»).

Forarbeidenes fokus på «eiermessig oppfølging» taler også mot at foreninger skulle være omfattet av selskapskontrollen. Foreninger skiller seg fra selskaper ved at de ikke har eiere, men medlemmer.

Det kan imidlertid være aktuelt å føre kontroll med virksomhet som i lovgivningen ikke formelt fremtrer som «selskap», men som materielt sett likner mye. For eksempel kan det med utgangspunkt i kommuneloven § 27 være etablert sammenslutninger som i realiteten ligger nær opp til et ansvarlig selskap. Men her er det altså slik at det ikke er etablert spesielle regler om kommuners kontroll i kommuneloven § 80. Når det gjelder sammenslutninger etablert etter § 27 vil det imidlertid være betydelig frihet for deltakerne til å fastsette i avtale og vedtekter bestemmelser om kontroll. Dette gjør at denne organisasjonsformen på mange måter står i en særstilling i forhold til selskaper.

Kontroll med kommunale foretak (KF) følger allerede av § 77 nr. 1. Her vil altså kontrollutvalget ha samme ansvar og myndighet som overfor andre deler av kommunens egen forvaltning.

Habilitetsregler vedrørende styrerepresentasjonen i selskaper (forvaltningsloven)

Stortinget vedtok 10. juni 2009 endringer i habilitetsreglene i forvaltningslovens § 6. Det gjelder nå samme strenge regler for engasjement i offentlige selskaper som for private selskaper. Lovendringen gjør rollene innenfor den kommunale virksomheten klarere. Tydelige roller anses viktig om innbyggerne skal ha tillit til kommunene. Lovendringen innebærer at folkevalgte og tjenestemenn som også er leder, styremedlem eller medlem av bedriftsforsamlingen i et selskap blir **inhabil** til å behandle saker hvor selskapet er part når saken blir behandlet i kommunale organ, **også** når selskapet er fullt ut eiet av det offentlige.

De nye habilitetsregler trådte i kraft 01.11.11, dvs. etter forrige kommunevalg. Det er utarbeidet veileder til lovbestemmelsen. Det vises til KRD sin pressemelding fra 26.08.11 «Ny rettleiar om inhabilitetsreglar».

KRD – Uttalelse om habilitet i AS og IKS

KRD (20.09.13): Spørsmål om habilitet i AS og IKS - Uttalelse til NKRF

Innledning

Vi viser til henvendelse fra Norges Kommunerevisorforbund (NKRF) av 5. juni 2013 med en kopi av korrespondanse mellom NKRF og Kontrollutvalgssekretariatet Midt-Norge IKS vedrørende spørsmål om habilitet i aksjeselskap (AS) og interkommunale selskap (IKS).

Det stilles to spørsmål:

- 1) Er et styremedlem eller medlem av bedriftsforsamlingen i et AS inhabil til å treffe avgjørelser i generalforsamlingen som representant for en eierkommune?
- 2) Er et styremedlem i et IKS inhabil til å treffe avgjørelser i selskapets representantskap som representant for en eierkommune?

Vår vurdering tar utgangspunkt i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 29. januar 1999 nr. 06 om interkommunale selskaper (IKS-loven).

Aksjeloven

Aksjeloven § 5-1 første ledd uttrykker at generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet. Det er generalforsamlingens medlemmer som velger «medlemmene av styret», jf. § 6-3 første ledd første setning. Verken §§ 5-1, 6-3 eller øvrige bestemmelser i aksjeloven forbyr medlemmer av generalforsamlingen å velges til selskapets styre.

I aksjeselskaper med flere enn 200 ansatte er utgangspunktet at det skal velges en bedriftsforsamling, jf. § 6-35 første ledd første setning, med nærmere henvisning til bestemmelsene om bedriftsforsamling i lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) som også gjelder for aksjeselskaper.

Allmennaksjeloven § 6-35 tredje ledd første setning sier at «to tredeler av bedriftsforsamlingens medlemmer med varamedlemmer velges av generalforsamlingen.» Verken det siterte eller øvrige bestemmelser i allmennaksjeloven forbyr å kombinere verv i generalforsamlingen med verv i bedriftsforsamlingen.

Det foreligger altså ikke et forbud etter aksjeloven mot at medlemmer av generalforsamlingen også sitter i selskapets styre, alternativt i bedriftsforsamlingen. Aksjeloven er følgelig ikke til hinder for at et medlem av styret/bedriftsforsamlingen i et aksjeselskap kan stemme i generalforsamlingen som representant på vegne av en eierkommune.

Vi gjør for øvrig oppmerksom på at aksjeloven og allmennaksjeloven begge ligger under Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde.

IKS-loven

IKS-loven § 6 første ledd første setning krever et representantskap i ethvert IKS. Lovens § 7 første ledd første setning sier at «deltakerne [i IKSet] utøver sin myndighet i selskapet gjennom representantskapet» i tillegg til å slå fast at «representantskapet er selskapets øverste myndighet». Det er den enkelte deltaker som velger sin(e) representant(er), jf. § 6 første ledd andre setning.

Interkommunale selskaper skal ha et styre, jf. § 10 første ledd første setning, og det er i utgangspunktet «representantskapet» som velger styremedlemmene, jf. annet ledd første setning. Når det gjelder hvem som kan sitte i styret, sier fjerde ledd at verken «daglig leder eller representantskapsmedlem kan» være medlem av styret. Lovens ordlyd forbyr dermed en rollekombinasjon som for tilsvarende verv er tillatt etter aksjeloven.

Etter IKS-loven er det dermed ikke en adgang til å kombinere rollen som medlem av representantskapet med vervet som styremedlem. Vi nevner for ordens skyld at IKS ikke har bedriftsforsamling.

Med bakgrunn i det som er sagt over, vil rollekombinasjonene kontrollutvalgssekretariatet Midt-Norge IKS spør om, være tillatt etter aksjeloven, men ikke etter IKS-loven. Det må så vurderes om det er annet lovverk som eventuelt i praksis hindrer den aktuelle rollekombinasjon i et aksjeselskap, for eksempel gjennom regler om inhabilitet.

Forvaltningsloven og aksjeselskap

Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kommer til anvendelse på «den virksomhet som drives av forvaltningsorganer når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov», jf. § 1 første setning. Med «forvaltningsorgan» menes «et hvert organ for stat eller kommune. Privat rettssubjekt regnes som forvaltningsorgan i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift», jf. § 1 andre og tredje setning.

For at loven skal gjelde for et aksjeselskap, må selskapet derfor regnes som et «organ for stat eller kommune».

«Organ for stat eller kommune» favner etter sin ordlyd bredt. Begrepet avgrenses likevel mot siste setning i § 1 som motsetningsvis sier at private rettssubjekter ikke er «forvaltningsorgan» med mindre det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift. Dette tilsier at aksjeselskaper som fullt ut er privat eid og ikke utøver nevnte myndighet, faller utenfor lovens virkeområde. Spørsmålet blir om det samme gjelder for aksjeselskaper som er helt eller i hvert fall delvis eid av det offentlige.

Teorien har sagt om dette at «utgangspunktet er [...] at bedrifter som driver vanlig næringsvirksomhet, faller utenfor selv om de helt eller delvis eies av stat eller kommune. Helt klart er dette når staten eller en kommune) bare har en knapp aksjemajoritet. Men det samme må nok gjelde når staten har alle aksjene. En bedrift eller institusjon vil imidlertid kunne bli ansett som «organ for stat eller kommune», selv om den er eget rettssubjekt og driver forretningsmessig virksomhet. Ved bedømmelsen må det bl.a. legge vekt på virksomhetens art, særlig om den er kombinert med en viss utøvelse av offentlig myndighet, på hvor sterk organisatorisk tilknytning den har til stat eller kommune, om den har monopol og om den tjener som redskap for offentlig politikk.»

Hovedregelen etter forvaltningsloven er dermed at forvaltningsloven ikke gjelder aksjeselskaper som driver alminnelig næringsvirksomhet, selv om disse er helt eller delvis kommunalt eid. Det kan likevel ikke utelukkes tilfeller hvor et aksjeselskap har en så sterk tilknytning til det offentlige at det likevel omfattes av forvaltningslovens bestemmelser.

I de tilfellene hvor forvaltningsloven kommer til anvendelse på aksjeselskapers virksomhet, vil følgelig lovens kapittel II om inhabilitet i prinsippet gjelde. Vi går ikke nærmere inn på dette, men viser til Kommunal- og regionaldepartementets veileder «Habilitet i kommuner og fylkeskommuner» som redegjør nærmere for reglene.

Rogaland Revisjon IKS

Lagårdsveien 78
4010 Stavanger

Tlf 40 00 52 00
Faks 51 53 40 03

www.rogaland-revisjon.no